

De lysande förväntningarna

De lysande förväntningarna

dramatisering av Charles Dickens roman

av Christian Lanciai (2009)

Personerna:

Mr. Wopsle
Joe Gargery, smed
Philip Pirrip, kallad Pip
Jaggers, advokat
Miss Havisham
Sarah Pocket
Herbert Pocket
Wemmick, Jaggers biträde
Estella
Pips betjäntpojke
Bentley Drummle
andra societetskavaljerer och damer
Abel Magwitch
flodpolis
Compeyson
en fängelsevakt
en domare

Handlingen utspelar sig i och öster om London under 1830-talet.

Copyright © C. Lanciai 2009

Akt I scen 1. På puben "Tre glada skeppare"

Wopsle Jag lovar er, att han måste vara skyldig! Han är ju klart överbevisad! Det kan inte vara någon annan! Undersökningsdomaren och åklagaren är överens, och advokaten har ingenting att säga till om!

Joe Nog verkar han skyldig alltid, men aldrig önskade då jag någonsin dödsstraff åt någon.

Pip Inte jag heller, Joe. Det händer ju då och då att en oskyldig blir hängd, vilket visar sig först efteråt. Och hur skall man då ge honom upprättelse? Rättvisan måste vara rättvis, för annars är den orättvis och ingen rättvisa.

Joe Precis, Pip! Du skulle bli en bättre domare än de flesta.

Wopsle Menar du då, Joe, att kallhamrade mördare skall få leva på kronans bekostnad tills de dör eller rymmer, vilket de flesta gör, i stället för att få sitt rättvisa straff och samma brutala död som de vållat andra?

Joe Nej, det menar jag inte, herr Wopsle.

Jaggers (har oförmärkt kommit in) Mr Wopsle, är ni medveten om att den man ni just dömt till döden aldrig har överbevisats om något brott?

Wopsle Men det står i tidningen...

Jaggers Är ni medveten om, att enligt brittisk lag är ingen skyldig förrän han har överbevisats om sitt brott?

Wopsle Men allting tyder ju på att...

Jaggers Skulle ni själv vara villig att höra till den jury som tillsattes för att döma denne man, döma honom skyldig utan att, som i detta fall, något vittne korsförhört, se honom hängd och efteråt kunna sova gott på nätterna?

Joe Herr Wopsle, jag tror inte ni vill sitta i en sådan jury.

Pip Ingen normal människa skulle väl vilja döma någon skyldig utan klara bevis?

Joe Precis, Pip.

Jaggers Har jag den äran att tala med smeden Joe Gargery och hans unge svåger Pip?

Joe Ja, Sir, det är vi det, Pip är min lärling sedan flera år.

Jaggers Då har jag ett privat ärende till er.

Joe Till oss, Sir?

Jaggers Tillåt mig att förklara mig. Jag är jurist i London och ankommen hit med det speciella uppdraget att uppsöka er och meddela er en viktig angelägenhet rörande Pips hela framtid.

Pip Jag visste inte att jag hade någon framtid.

Jaggers Du har det nu. Kan vi gå avsides och tala ostörda? (*De andra i sällskapet fattar vinken och avlägsnar sig.*) Saken är helt enkelt den, att Pip har Lysande Utsikter.

Joe Pip! Din dröm håller på att gå i uppfyllelse!

Pip Jag hade nästan lagt alla sådana drömmar åt sidan.

Joe Lysande utsikter! Vem kan ge Pip en sådan gudagåva?

Jaggers Min uppdragsgivare är hemlig och måste förbli hemlig tills personen i fråga själv behagar ge sig till känna. Det kan dröja år och ännu längre. Pip har att vänta en betydande förmögenhet när han blir myndig, men fram till dess är det hans hemliga välgörares önskan att Pip skall uppfostras och utbildas till en gentleman. Naturligtvis måste han för att ernå den utbildningen avbryta sin lärlingstid som smed och flytta till London. Har ni några invändningar, mr Gargery?

Joe Jag vet, Sir, att just detta är vad Pip alltid har önskat. Vi var alltid bästa kompisar, och han trivdes alltid bra tillsammans med mig och Biddey, och därför valde han att gå i lära hos mig som smed för att stanna med oss, men innerst inne visste jag alltid att han önskade något annat. Det sista jag vill är att stå i vägen för honom.

Jaggers Några invändningar, Pip?

Pip Det är som Joe säger, men jag kan ana vem välgöraren är, då jag alltid då och då fått synnerliga belöningar av en gammal tant som jag hjälpt ibland...

Jaggers På inga villkor får den hemliga välgörarens identitet någonsin föras på tal eller ens spekuleras i, så länge personen i fråga inte själv behagar framträda. Ingen är delaktig i denna affär utom min uppdragsgivare och jag och ni två nu. Ännu ett villkor ställer uppdragsgivaren.

Pip Vi bävar.

Jaggers Pip skall alltid bara kalla sig för Pip i denna angelägenhet, inget familjenamn, och inget annat personnamn än Pip. Det är min uppdragsgivares mest angelägna villkor.

Pip Jag har aldrig kallats annat och vet knappt vad jag egentligen heter.

Joe Pip har alltid bara varit Pip.

Jaggers Mr Joe Gargery, ni är i er fulla rätt att begära någon form av kompensation för att ni sålunda berövas en lärling.

Joe Det skulle bara fattas annat, att jag skulle få något för Pip. Jag kan inte ta betalt för honom på något sätt. Han är inte till salu.

Jaggers Menar ni att ni gör anspråk på att behålla honom som lärling?

Joe Tvärtom, Sir, jag gör inga anspråk alls. Hans syster, min hustru, har tagit hand om honom i alla dessa år och helt gratis, och det ska vi inte ha något för.

Jaggers Emellertid behöver Pip startkapital för att till exempel skaffa sig lämpliga kläder. Han kan inte komma till London så där.

Joe Givetvis inte, Sir.

Jaggers Räcker 20 guineas? (*häller ut mynt på bordet. Joe och Pip gör stora ögon.*)

Joe Tjugo guineas! Så mycket pengar har jag aldrig sett i mitt liv!

Pip Inte jag heller, men miss Havisham gav oss tjugofem guineas för att jag lekte med Estella.

Jaggers Får jag föreslå hennes släkting Matthew Pocket som er informator och instruktör i London? Ni kan då bo med hans son Herbert Pocket.

Pip Herbert Pocket! Den där bleka gossen som till varje pris skulle boxas med mig!

Jaggers Då förmodar jag att vi har kommit överens. Ni bör installera er i London så snart som möjligt.

Pip Får jag ta farväl av alla mina vänner först?

Jaggers Naturligtvis. Och anlita redan i morgon en skraddare. Tack, mina herrar. Kom ihåg, välgöraren måste få förbli okänd. (*går*)

Joe Vem tror du det kan vara, Pip? Kan det verkligen vara den gamla galna miss Havisham?

Pip Det kan inte vara någon annan. Jag lekte ju hos henne i årtal och behagade hennes nycker och assisterade henne när hon ville förflytta sig från sitt rum. Och Estella håller ju också på att bli fina damen utomlands. Estella är inte ens en släkting. Om hon gör så mycket för Estella av sin nyckfullhet kan hon göra det samma för mig. Vi blev ju nästan som bror och syster.

Joe Men var de inte väldigt elaka mot dig?

Pip Miss Havisham blev övergiven av sin brudgum strax före sitt bröllop, Joe, och har sedan dess bara levt för att ta hämnd på männen. Hon uppfostrade Estella till att bli hennes instrument, men jag älskade Estella, Joe. Hon var den enda flickan och kvinnan i mitt liv, utom min syster och Bidy.

Joe Vad i all världen skall Bidy säga om detta, Pip. Hon tycker mycket om dig.

Pip Och jag tycker så mycket om er båda. Men denna chans får jag väl inte missa, Joe? I synnerhet om det kan göra mig till en gentleman värdig Estella?

Joe Nej, Pip, detta är ditt livs chans, som du alltid har väntat på, och nu kommer den så plötsligt som världens överraskning. Och jag kan bara önska, Pip, att den bara ska lända dig till välsignelse. (*tar Pip om axlarna, och de går ut tillsammans*)

Scen 2. Hos miss Havisham.

Havisham Vad gör du, Sarah? Varför är du så hysterisk?

Sarah Pocket Miss Havisham, det är Pip som har ringt på! Han är finklädad och skall resa till London!

Havisham Vad vill han?

Sarah Han önskade avlägga avskedsvisit.

Havisham Nå, släpp in honom då! Jag vet vad det handlar om. Jag har träffat Jaggers. Stå inte där som ett får! Det är inget att vara chockerad över!

Sarah Men den oborstade hantverkarpojken! (*störtar ut*)

Havisham Så Pip skall bli en fin gentleman precis som min Estella i Frankrike, medan jag möglar här bland mina gamla ruttna minnen och aldrig ens får dö fastän jag åldras hundra år för varje dag... Ack, ni bröllopgäster som aldrig kom, saknaden av er har varit mitt enda lyckliga sällskap sedan dess. Chocken av min brudgums svek på tröskeln till kyrkan slungade mig ut ur tiden och förvandlade mig genast till en dammig mumie, en mörkrets spöktant, spindlarnas och råttornas matmor och sällskapstant, en fantom i limbo utan annat än sin melankoli och döden att leva för,

som aldrig kommer... Nå, jag hör den erbarmliga Sarah Pocket komma med min Pip...

Sarah (kommer in med vägledande ljus och Pip) Här är han, miss Havisham.

Pip (uppklädd, inträder) Jag har kommit för att säga adjö, miss Havisham.

Havisham Jag har hört hela historien från mr Jaggers. Du skall visst bli förmögen, Pip.

Pip Ja.

Havisham Och en gentleman.

Pip Ja.

Havisham Du har fått en hemlig välgörare som aldrig får avslöjas.

Pip Ja.

Havisham Och du skall alltid bara heta Pip.

Pip Ja.

Havisham Där har du honom, Sarah, en blivande gullgosse, smedslärlingen med de grova händerna och det lantliga språket, som Estella alltid fann ett sådant nöje i att häna. Saknar du henne inte, Pip?

Pip Jo.

Havisham Var hon inte mycket vacker?

Pip Jo.

Havisham Nu blir hon ännu vackrare. Hon utbildas i Frankrike till att kunna hantera vilken beundrande man som helst och krama sönder hans hjärta, som hon gjorde med ditt.

Pip Jag saknar henne ändå.

Havisham Du var alltid så snäll, Pip, trots dina enkla och grova fasoner. Det var väl Estella som fick dig att börja drömma om ett bättre liv?

Pip Jo, det var det, miss Havisham.

Havisham Och nu har du fått det. Nå, gör det bästa av saken, och bli en fulländad gentleman, så kanske Estella en dag kan överse med din maskulina otymplighet.

Pip Jag är oerhört tacksam, miss Havisham. *(kysser henne på handen)*

Havisham Tacka inte mig. Tacka försynen och att du fått Jaggers till förmyndare och att du kommer bort från det grova livet i smedjan. Äntligen kan du få börja leva.

Pip Ja, miss Havisham.

Havisham Gott. Ge dig nu av och lämna mig ensam med mina eviga bröllopgäster som aldrig kommer. Kanske det ännu finns något kvar av krokanen när du kommer tillbaka... Se på hans stass, Sarah Pocket! Är du inte avundsjuk på hans nya status, den stackars simpla smedsdrängen, som de första gångerna bara bringades till tårar för den vackra Estellas skull... Gå nu, Pip, och bli den perfekta gentlemannen! För ut mig, Sarah Pocket! *(Hon ledsagar ut miss Havisham)*

Pip Hon är som en sagofé, och som hon förde sin krycka som ett trollspö för att bringa guldstoff i mina kläder... Nåväl, hon må vara fullständigt från sina sinnen av sin excentriska förryckthet till följd av sin tragedi, men mig har hon bara gjort gott om dock det alltid var i bitterhetens elaka förklädnad. *(går)*.

Scen 3. Herberts och Pips lägenhet i Barnard's Inn.

Herbert Du är en lyckans ost, Pip. Jag var ju också betänkt kandidat som lekkamrat åt Estella och miss Havisham och en släkting dessutom, men hon tyckte inte om mig, och jag tyckte inte om henne, den gamla spöktanten som bara beklagar sig. Hur kunde du vinna hennes ynnest?

Pip Jag blev kär i Estella.

Herbert Den satmaran! Miss Havisham uppfostrade henne bara till att bli ett instrument för hennes personliga hämnd på alla män.

Pip Jag vet för litet om hennes historia.

Herbert Det är en hel roman. Hennes far var stormrik genom sitt ölbryggeri, men när hans fru dog gifte han om sig och fick en son, som då blev miss Havishams halvbror. Han blev familjens undergång, ett komplett rötägg från början, som spelade bort familjens halva förmögenhet på hasard och skumraskaffärer utom lösa förbindelser och utsvävningar in absurdum. Han tubbade en kollega, en lika rutten skurk, till att lägga ut sina krokare för miss Havisham, som var oskuld och oerfaren och naiv då, och han lyckades. Det rustades till bröllop, och hela societeten bjöds till den stora festen i det stora huset. Förberedelserna var minst sagt eftertryckliga och utomordentliga. På morgonen, precis när hon hade klätt sig färdig för bröllopet, fick hon ett brev från honom. Han hade svikit henne. Då stannade tiden och livet för henne.

Pip Därför stannade hon alla klockor på tjugo över nio.

Herbert Hon gick ur tiden och har sedan dess fört sitt sällsamma limboliv som osalig ande helt utanför verkligheten. Hon har aldrig tagit av sig sin bröllopskrud hur den än har gulnat, den är lika fin som den var då i siden och spetsar och praktfull slöja med smycken och ringar, och det färdiga bröllopsbordet har aldrig dukats av. Det knappast märks hur bröllopskrokanen sakta men säkert säckar ihop bit för bit, då den var så utomordentligt väl tilltagen, men hela bröllopsbordet är ju klätt med spindelväv. Hur i all sin dar blev du introducerad för henne?

Pip Det var min farbror Pumblechook som fick den märkliga idéen. Men jag får aldrig kalla honom farbror för min syster. Han är bara hennes farbror.

Herbert Vad är det med din syster?

Pip Det rymmer ju galärslavar från fångskeppet ibland. Av någon anledning tycks de alltid lukta sig till Joes smedja och göra inbrott där, kanske för att där finns filar. De vill ju bli av med fotbojorna. Vid ett tillfälle rymde två fångar, och en av dem överföll min syster och slog henne hårt i huvudet med en avfilad fotboja, som han använde som slägga. Hon har aldrig hämtat sig efter det. Hon är ett vårdpaket och kan bara meddela sig genom en griffeltavla. Bidy och Joe vårdar henne.

Herbert Vem är Bidy?

Pip Min skollärrarinna, en god vän till farbror Pumblechook. Men vad är det med Estella? Vem är hon egentligen? Hon är ju ingen släkting, eller är hon?

Herbert Nej, definitivt inte, men miss Havisham har adopterat henne och uppfostrat henne till ett monster. Hon har alltid funnits där så länge jag kan minnas.

Pip Kan hon ha någon koppling till mr Jagers?

Herbert Inte vad jag vet. Mr Jagers är miss Havishams advokat och din förmyndare, vilket väl ganska entydigt indikerar att hon är din välgörare. Men varför hålla en sak så hemlighetsfull, när den är så uppenbar?

Pip Hon är ett mysterium.

Herbert Kanske det, men mysteriet går djupare än så.

Pip Vad tänker du på?

Herbert Mr Jagers alltigenom skumma kontakter. Han är känd för att ta sig an hopplösa fall och klara av dem. Han är en mycket skicklig advokat men verkar bara ta sig an fall som innebär utmaningar. Nu har han tagit sig an dig, som har en tjugo år äldre syster som slagits fördärvad av en förrymd straffånge, vilken yrkeskategori tycks hemsöka ditt hus. Har det hänt fler gånger?

Pip Det hände en gång i min barndom.

Herbert Berätta. Vi kan äta under tiden. Maten är klar. *(hämtar maten och serverar medan Pip berättar)*

Pip Det är en skum historia. Jag besökte mina föräldrars gravvård vid kyrkan där hemma vid kusten när jag plötsligt överfölls av en straffånge. Han var utsvulten och tvingade mig hjälpa honom med mat, konjak och en fil. Det var precis vid jultiden. Jag stal det bästa av julmaten ur vårt skafferier för hans skull.

Herbert Apropå mat, Pip, du ska ju bli en gentleman, och då är det inte så fiffigt att stoppa kniven i munnen, helt enkelt för att man kan skära sig i tungan med den.

Pip Bravo, Herbert! Utbilda mig! Utveckla mig!

Herbert Fortsätt. Du stal all er julmat åt honom.

Pip Min syster brukade alltid gå lös på mig med karbasen och rottingen och vattenpumpen och allt möjligt, och jag väntade mig att bli formligen avrättad när vid julbordet det bästa av julmaten skulle saknas och farbror Pumblechook var där, när soldaterna knackade på och begärde Joes yrkesskicklighet vid lagningen av ett par handbojor.

Herbert Och, Pip, stoppa inte in all maten i munnen på en gång. Det försvårar ditt uttal om du berättar något intressant.

Pip Tack, Herbert. Fången åkte fast, och jag och Joe följde med soldaterna ut på myren vid inringningen av dem.

Herbert Var det flera?

Pip Det var två.

Herbert Ansattes du av den andra också?

Pip Nej, men båda åkte fast. Jag och Joe var med då. När fången fick syn på mig försökte jag med att skaka på huvudet få honom att förstå att det inte var jag som hade förrått honom. Då hände något märkvärdigt.

Herbert Nå?

Pip Fången bekände att han stulit julmat och en fil hos oss. Det hade han inte alls. Det var jag som stulit det åt honom. Varför tog han på sig skulden för mitt brott?

Herbert Han visste kanske att din syster hanterade karbasen.

Pip Nej, det visste han inte. Men han ville på något sätt skydda mig.

Herbert Kanske en av alla dessa oskyldigt dömda livstidsfångar som mr Jagers kämpat för rättvisa åt i alla dessa år. Det får vi väl aldrig veta.

Pip Nej, det får vi nog aldrig veta.

Herbert Tack för en lysande middag, Pip. Tyvärr är det du som får stå för fiolerna då du är miss Havishams utvalda gentleman och inte jag.

Pip Jag är tacksam för din vägledning, Herbert, och bjuder gärna till emedan du som hennes släkting är förfördelad. Din far är ju min instruktör, men jag tror att du blir ännu bättre.

Herbert Vi har kommit väldigt väl överens från början, och jag skall göra mitt bästa för att hjälpa dig, Pip.

Pip Tack, Herbert! En dag kanske du blir rik medan jag plötsligt finner mig skrotad av min välgörare, som hon skrotade dig.

Herbert Det skall vi inte hoppas på. Skål, Pip, för vårt framgångsrika samarbete!

Pip Skål, Herbert!

(De skålar och är nöjda och glada.)

Herbert Ett sista påpekande, min käre vän. Eter avslutad måltid är det knappast ändamålsenligt att proppa ner servietten i vinglasen.

Pip Har jag proppat ner servietten i vinglasen?

Herbert Tydligt fullständigt oavsiktligt.

Pip Du store! Det har jag verkligen gjort! Varför det?

Herbert Det vet du knappast själv ens.

Pip Nej, absolut inte. Total distraktion. Det bara blev så. Ursäkta mig. *(drar ut servietten ur vinglasen)*

Herbert En annan sak, Pip, nu när du skall bli gentleman. Får jag kalla dig något annat än Pip?

Pip Vad då?

Herbert Jag associerar dig alltid med "Den harmoniske smeden" av Händel. Får jag kalla dig Händel?

Pip Javisst! Varför inte!

Herbert Då tycker jag vi skålar igen, min käre Händel.
 (De fyller på och skålar hjärtligt igen.)

Scen 4. Jaggers kontor.

Jaggers (tvättar sina händer) Om ändå jag kunde bli av med alla mina smutsiga kunder lika lätt som jag kunde tvätta mina händer, men det kan jag inte, men jag kan tvätta mina händer, så jag tvättar åtminstone mina händer.

Wemmick (tittar in) Pip är här, Sir.

Jaggers Så snart tillbaka? Behöver han pengar nu igen?

Wemmick Jag antar det.

Jaggers Han ska få sina pengar, så kan han gå sedan. Visa in honom, Wemmick.

Wemmick Mr Jaggers tar emot, Pip.

Pip Tack, mr Wemmick. Hur mår farsgubben?

Wemmick Ständigt glad som vanligt kanske på grund av sin totala dövhet, då det enda han förstår är när man nickar vänligt och positivt mot honom, vilket alla gör.

Jaggers Behöver du pengar nu igen, Pip?

Pip Jag är rädd för det, Sir.

Jaggers Hur mycket? Femtio pund?

Pip Det är väl att ta i.

Jaggers Ja eller nej?

Pip Det är nog för mycket, Sir.

Jaggers Alltså mindre. Fem pund?

Pip Det är nog för litet.

Jaggers Alltså behöver du mera än fem pund. Skulle du kunna precisera en närmare summa?

Pip Är tjugo pund för mycket, Sir?

Jaggers Det är varken för mycket eller för litet utan ganska lagom. Nå, hur trivs du i ditt gentlemannaungkarliv? Får man fråga vad de ökade kostnaderna beror på?

Pip Jag är rädd att jag förköpt mig när det gäller möbler, och så har jag skaffat mig en betjänt, och böckerna som jag läser kostar också, och Herbert kan ju inte betala för sig, men han hjälper till, men det är bara jag av oss som slösar.

Jaggers Din välgörare blir glad åt att höra att du trivs, och det är huvudsaken. Något annat nytt?

Pip Min sväger Joe kommer på besök inom kort. Han vill se hur jag har det.

Jaggers Smeden?

Pip Ja.

Jaggers Vad i all världen kan locka honom till London?

Pip Det undrar jag med.

Jaggers Slå vakt om honom så han inte kommer bort. Det var allt, Pip. Wemmick!

Wemmick Ja, Sir.

Jaggers Ge Pip tjugo pund och skriv ett utbetalningskvitto om saken.

Wemmick Ja, Sir.

Jaggers Lycka till, Pip. Jag hoppas Joe inte blir chockerad av ditt nya leverne.

Pip Det hoppas jag också.

Jaggers (ensam) Ett märkligt fall, motsatsen till gökungesagan. En enkel sparv blir upplyft till falkarnas rike, en ankunge uppfostras till svan, och nu kommer sparvpappan och ser om sparvlingen farit illa eller väl. Ett märkligt socialt experiment, som kan sluta precis hur som helst.

Scen 5. Barnard's Inn.

Herbert Det var väl idag han skulle komma?

Pip Ja.

Herbert Vi har gjort allt för hans mottagande. Det kunde aldrig bli bättre. Du är väl inte spänd, Pip?

Pip Sanningen att säga vet jag inte riktigt.

(Man hör stultande försiktiga steg utanför, en lång paus, så en enda knackning, medan Herbert och Pip har fixerat varandra. Pip stiger upp och öppnar.)

Pip Joe! Välkommen!

Joe (fumlar in, groteskt utstyrd i finkläder) Pip! Vilken herreman du har blivit!

Pip Det här är Herbert, min rumskamrat, Joe.

Joe (skakar våldsamt hand med Herbert) Jag kan inte säga hur glad jag är att få träffa er, Sir.

Herbert Nöjet är helt på vår sida.

Pip Slå dig ner, Joe! Vi har framställt en enkel frukost.

Joe Enkel, jo jag tackar! *(fumlar med hatten)*

Pip Ska jag inte ta hand om hatten?

Joe Nej, Pip, jag hanterar den nog bäst själv.

Pip Hur mår de alla?

Joe Bara bra, Pip. Hur mår du själv?

Pip Som du ser, som en prins.

Joe Ja, jag ser det. *(fumlar med hatten, sätter den till slut på spiselkranshyllan, varifrån den ständigt trillar ner, varvid Joe ständigt måste springa upp och rädda den. Herbert och Pip utbyter blickar. Till slut hamnar hatten i soppterrinen. Pip tar hand om den, torkar av den och sätter den på ett säkert ställe.)*

Herbert Jag kom just ihåg att jag har ett viktigt ärende i staden. *(ursäktar sig och försvinner)*

Joe Som vi nu är ensamma, Pip, så kan jag beklaga att jag har kommit. Jag passar inte in i din nya värld, Pip, och jag kom inte frivilligt, men plikten drev mig hit. Jag har ett budskap, Pip, från miss Havisham.

Pip Från miss Havisham?

Joe Ja, från henne själv. Hon kallade på mig en dag. Tro inte att jag ville gå dit, men Bidy sa att jag måste gå, för miss A hade säkert något att säga som gällde dig, och det hade hon. Hon bad mig framföra till dig, Pip, att Estella har kommit tillbaka.

Pip Estella?

Joe Ja, Pip, Estella, och att hon gärna ville träffa dig.

Pip Var det bara därför du kom till London?

Joe Jo, faktiskt, Pip, men hade det inte varit för Wopsle hade jag inte kommit alls. Han hade nämligen ärende till London. Han är här för att spela teater, Pip, men att spela teater är ingenting jag förstår mig på. Så jag tog det som förevändning för att komma till dig och framföra miss A:s budskap. Nu har jag gjort det, så nu kan jag återvända hem till min smedja och livet vid den fria myren. Jag skulle aldrig klara mig i en stad som denna, Pip. Jag skulle bara komma bort, försvinna och förgås.

Pip Vill du inte stanna på middag?

Joe Nej, Pip. Jag far genast tillbaka. Den här utstyrseln är som en maskeradkostym, och jag känner mig förskräckligt tillknäppt i den, som en uppstoppad docka. Men om du trivs med det här livet, Pip, så önskar jag dig bara allt gott och att du ständigt må gå vidare uppåt.

Pip Tack, gode gamle Joe.

Joe Våra hjärtan brinner för dig där borta vid myren, Pip, varje dag som du är borta. Vi önskar dig allt gott. *(bryter hastigt upp)*

Pip Käre gamle Joe, din enkla hederlighet är större än hela London. Men Estella är tillbaka, och hon vill träffa mig, och hon är fina damen nu, och jag har ett nytt liv att visa för henne! Vilka lysande utsikter!

Akt II scen 1. Hos miss Havisham.

(Pip kommer in i mörkret, trevande och försiktigt, med ett ljus, knackar försiktigt på en dörr.)

Havisham (inifrån) Stig in!

(Pip stiger in, och scenen öppnas för miss Havishams rum.)

Välkommen tillbaka, Pip. Vi har väntat er. Nåå?

Pip Här är allting oförändrat, men jag antar att ni finner mig tämligen förändrad.

Havisham Det syns att du kommit upp dig i världen. Här sker inga förändringar, då här inte ens något kan förändras till det sämre. Men liksom du har en ung dam här blivit något annorlunda. Känner du inte igen henne? Ska du inte hälsa på Estella? *(Först nu vänder den unga damen nedanför och vid sidan av miss Havisham sitt ansikte mot Pip och publiken, en strålände vacker ung dam.)*

Pip Estella!

Estella Inte konstigt att du inte känner igen mig, Pip. Vi har ju inte setts sedan vi var små.

Havisham Är hon inte vacker, Pip? Är hon inte oemotståndlig? Har du någonsin sett något vackrare?

Estella Låt inte mitt yttre förleda dig, Pip. Inuti har jag inget hjärta. Där finns bara tomhet. Men du verkar ha funnit ditt eget liv.

Pip Ett nytt och bättre liv, vill jag lova.

Havisham Gå ut och vandra i trädgården, barn. Ni har mycket att tala om efter alla dessa år.

Pip (reser sig, bjuder armen åt Estella) Skall vi?

Estella Gärna det, Pip. *(mottager Pips arm, och de vandrar ut i en vildvouxen trädgård, vart vridscenen för dem)*

Pip Vad menar du med att du inte har något hjärta? Alla människor har väl ett hjärta. Annars vore de inte människor.

Estella Du kan skjuta mig i hjärtat, Pip, och då dör jag, men du vet vad jag menar. Jag har inga känslor, ingen ömhet, ingen medkänsla för någon annan, ingenting.

Pip Det måste du ha. Annars kunde du inte leva. Vad är en människa utan mänskliga känslor? Hon finns inte.

Estella Det är det jag inte gör, Pip. Jag är ingenting. Miss Havisham har uppfostrat mig hela vägen till vad jag är, och vad är jag? Liksom hon själv en bländande imponerande kuliss av ytlig storhet, medan hon hos mig har ersatt sitt förfall med motsatsen, den bästa tänkbara fina utbildning en kvinna kan få i Frankrike, men det är bara ytlighet och bländverk, bara ett sken som av en hägring, bara en inbillad mask, bara en professionell förställning. Ha inga illusioner om mig, Pip. Innerst inne är jag bara en kall sten.

Pip Tror du inte miss Havisham har ämnat oss för varandra? Har hon inte adopterat dig och gjort allt för dig, och har hon inte gjort det samma för mig och bara hoppat över adoptionen just för att föra oss samman?

Estella Du drar förhastade slutsatser, Pip. Du vet ingenting om henne eller om din välgörare. Hur kan du vara säker på att det är hon? Så länge din välgörare inte gett sig till känna kan det vara vem som helst och till och med din fånige onkel Pumblechook. Bedra dig inte, Pip. Det är det värsta man kan göra.

Pip Jag kan inte tänka mig att det kan vara någon annan än miss Havisham. Ingen annan har något motiv.

Estella Var realistisk, Pip. Du vet inte vem det är. Håll dig till det.

Pip Vet du vem det är?

Estella Nej.

Pip Vet du att det inte är miss Havisham?

Estella Nej.

Pip Hon är en tragisk karikatyr av sig själv som begravt sig själv levande i extrem egenkärlek och självmedlidande, men även hon har ett hjärta, hur mycket hon än förnekar det, och hon har gjort allt för dig. Även du måste därför också ha ett hjärta.

Estella Jag kommer snart till London, Pip. Jag vill då gärna träffa dina vänner.

Pip Absolut. Herbert känner du redan.

Estella Herbert Pocket? Den där inbilske fjanten som miss Havisham först försökte pracka på mig innan hon fann dig? Jag såg på när ni slogdes som barn. Jag har aldrig haft så roligt i hela mitt liv. Han gjorde allt för att utmana dig och provocera dig och formligen tvingade dig till slagsmål, medan du helt lugnt bara gav honom den ena knockouten efter den andra.

Pip Så du smygtittade?

Estella Ja!

Pip Och efter det lät du mig kyssa dig. Det var enda gången.

Estella Ja.

Pip Vi är bästa vänner nu.

Estella Ja. Ni lär bo tillsammans.

Pip Vad hade du emot honom?

Estella Han var en släkting. Miss Havisham har alltid avskytt dem. De har alltid hängt sig på henne som en flock väntande gamar, men de får ingenting av henne. Det är kanske bara därför hon har adopterat mig.

Pip Är det för att Matthew Pocket var den enda som varnade henne för hennes blivande make?

Estella Han är visst din lärare nu.

Pip Ja, och som sådan är han förträfflig.

Estella Säkert. Men hela familjen består av bara slarvrar. Har Herbert någon ordning med sig? Kan han uträtta något?

Pip Han har lysande idéer och är en ideell optimist.

Estella Men ingenting konkret?

Pip Nej.

Estella Där ser du. Det är väl du som försörjer honom.

Pip Ja.

Estella Där ser du. Akta dig för illusioner, Pip. Ju större, vackrare och mer fantastiska de är i sin idealism, desto värre blir uppvaknandet, som alltid kommer. Skall vi gå tillbaka till miss Havisham?

Pip Vet du vad min största ambition är, Estella, som jag ser nästan som en mission?

Estella Nej?

Pip Att en dag få öppna alla rummen i miss Havishams spökhuis, att få dra bort alla förhängen och gardiner från fönstren för att släppa in ljuset, att få köra ut alla rättor och spindlar och vädra ut allt spindelväv och damm, kort sagt, att få göra rent hus med miss Havishams dårskap.

Estella Det går aldrig så länge hon lever.

Pip Och du kommer aldrig att finna ditt eget liv så länge hon håller ditt hjärta förstenat.

Estella Tror du att du kan smälta det, Pip? Då får du smälta miss Havishams först. Hon har gjort mig till vad jag är.

Pip Det är min ambition, Estella.

Estella En ambition kan vara starkare än en illusion. Det kan kanske rädda dig, Pip.

Pip Jag vill helst rädda både henne och oss båda från hennes förbannelse.

Estella Vad är hennes förbannelse?

Pip Hennes öde, som hon vill pracka på dig.

Estella Och kan du gå fri, om du är hennes skyddsling?
Pip Jag vet inte.
Estella Låt oss gå in, Pip.
(De går åter in till miss Havisham. Jagers är där.)
Jagers Så du är här på besök, Pip?
Pip Ni också, verkar det.
Jagers Jag är miss Havishams advokat sedan många år.
Havisham Han är den enda person jag har kunnat lita på. Han räddade mina affärer efter katastrofen, som han räddat mångas liv utom mitt. För honom är ingen situation omöjlig att vända från orättvisa till rättvisa.
Jagers Jag är bara saklig, Pip. Vad gör du här? Semester från London?
Pip Estella kom tillbaka från Frankrike.
Jagers Ja, som en fulländad dam. Ni har verkligen gett henne en utbildning, miss Havisham. Skall vi ta en tur till bankettsalen?
Havisham Ja, jag behöver röra på mig. *(flyttar sig till rullstolen. Jagers börjar köra ut henne, men hon stannar vid Pip)*
(intimt) Älska henne, Pip. Om hon bedrar dig och sårar dig, så älska henne ännu mera. Om hon sliter ditt hjärta i stycken, så älska henne bara mera för det, och ju äldre och starkare det blir, desto större blir smärtan. Jag tog henne till mig bara för att hon skulle bli älskad. Jag gjorde henne till vad hon är bara för att hon skulle bli älskad. Älska henne, Pip.
Pip Vet ni vad kärlek är, miss Havisham?
Havisham Vet jag vad kärlek är? Det är blind hängivenhet, fullständig ödmjukhet, fullkomlig undergivenhet, tro och tillit mot allt och alla andras förnuft, så att man med hela sin själ och hela sitt hjärta hänger sig åt den älskade, om han så bara är en förkrossare. Skulle jag inte veta vad kärlek är? Här ser du kärleken, Pip, den eviga förlorade bruden! *(Hon har under detta tal ständigt höjt tonen och nästan skriker till slut med kryckan höjd mot skyn i hela sin skräckinjagande uppenbarelse.)*
Jagers Hur var det med åkturen, miss Havisham? *(kör ut henne)*
Estella Vi ses i London, Pip.
Pip Det skall bli min stora glädje att få finna dig där.
(Han kysser henne artigt på handen, och de skiljs.)
Estella Han är hopplöst förlorad i miss Havishams fälla, och han är inte ens medveten om det. Nåväl, det minsta jag kan göra är att rädda honom.

Scen 2. Barnard's Inn.

Herbert *(vid en frugal måltid)* Hoppas han snart kommer tillbaka så man slipper svälta mer... *(fotsteg i trappan)* Som på beställning! Vad vore allas våra liv utan denne gullpojke!
Pip *(kommer in)* Herbert! Jag har träffat Estella!
Herbert *(föga överraskad)* Nej vad säger du.
Pip Nu ska vi ha en riktig supé och fira! Kasta bort det där äckliga kallskurna!
Herbert Du behöver inte be mig två gånger.
Pip Jag har en stekt kyckling med mig, och vi ska beställa upp pastejer och rödvin från bagarboden! Sätt i gång, din olycka, *(till betjäntpojken)* och fixa saken genast! *(pojken ränner iväg)* Jag har väl ditt fulla förtroende, Herbert? Kan du bevara en hemlighet?
Herbert Hittills har jag aldrig lyckats avslöja någon.
Pip Tack, Herbert. Min käre Herbert, jag älskar Estella.
Herbert *(snopen)* Är det din hemlighet?
Pip Ja.

Herbert Det är ingen hemlighet, Händel, åtminstone inte för mig.

Pip Vad menar du?

Herbert Jag menar, att det alltid har stått skrivet över hela ditt ansikte så länge vi har känt varandra. Du har nästan aldrig talat om någon annan än Estella, och varje gång du gjort det har ditt ansikte fått ett drömskt utseende som om du sett ett förklarar ljus. Du har alltid varit förlorad, Pip, sedan den dagen vi som pojkar slogdes om henne utan att veta att det egentligen var om henne. Jag gav upp från början inför hennes kallhamrade stenhjärta.

Pip Men det är förbi nu med hennes elakhet.

Herbert Är du säker?

Pip Hon har kommit tillbaka från Frankrike som världens vackraste dam, och miss Havisham har formligen befallt mig att älska henne, och ärligt talat, Herbert, har jag knappast någonting emot det.

Herbert Det låter allvarligt.

Pip Det är allvarligt.

Herbert Onekligen. Men som din vän måste jag fråga dig om du vet vad du ger dig in på. Miss Havishams formliga befallning väcker direkt min mest alarmerade oro. Om någon kvinna någonsin har hatat män så är det hon, och ingen *kan* hata män mera. Vad för en varelse har hon uppfostrat Estella till? Jag är rädd att hon har gjort henne till en hjärtekrossare. Ser du ingen väg ut ur vad som kan bli värre än en dödsfälla?

Pip Nej, Herbert, det gör jag inte.

Herbert Miss Havisham har onekligen bestämt er för varandra på gott och ont men kanske bara för att bereda Estella den glädjen att få sönderslita ditt hjärta och beröva dig din själ.

Pip Min själ var förlorad åt henne redan som barn.

Herbert Jag vet. Har Jaggers någonsin tillstyrkt er förbindelse?

Pip Aldrig med ett ord.

Herbert Han är ju din förmyndare, som du vet. Han är den enda du kan lita på. Att han aldrig har anspelat på er förbindelse betyder att han aktat sig för att uppmuntra den, och han gör eller underlåter något aldrig utan fullgoda skäl. Din sak är bergsäker, annars skulle Jaggers aldrig ha åtagit sig den, men Estella står utanför. Jag vädrar en fara, min gode Händel. Som du vet gifte sig heller aldrig den gode Händel och var dock lyckligare för det med sin harmoniske smed.

Pip Har du aldrig älskat själv, Herbert? Vet du vad det innebär?

Herbert Om jag vet. Jag är kär sedan länge i flickan ovanpå, den söta Clara. Så snart jag kommer på grön kvist skall jag bekänna min kärlek för henne, men före det är det ingen idé.

Pip Kan du förstå min kärlek för Estella?

Herbert Inte mer än att jag kan förstå en blind svärmares attraktion till ljuset som bara förbränner hans vingar.

Pip Du ser mörkt på saken.

Herbert Nej, Händel, jag ser den bara utifrån, medan du är instängd i den.

Pip (ser bort och växlar spår) Hon kommer till London snart. Då får du se hur oemotståndlig hon har blivit.

Herbert Jag överlåter henne helt åt dig, Händel. Ni var kanske förutbestämda åt varandra men kanske inte utan en argan list. Jag skall bevaka dina intressen, Händel, och noga följa med hur saken utvecklar sig. Så länge Jaggers inte sviker dig finns det hopp att det kan gå väl, och så länge är havet lugnt och utan grund, men se upp, Händel! Ingenting är farligare än skönheten i förening med självbedrägeriet.

Pip Om skönheten bara existerar så kan den inte vara annat än sann. Skönhet kan aldrig bedra. Den är i sig själva sanningen.

Herbert Vad säger Estella själv? Är dina känslor besvarade?

Pip Hon säger att hon inte har några känslor.

Herbert Där ser du.

Pip Men ingen skönhet kan vara känslolös, om den bara lever.

Herbert Jag följer med på din resa, Händel, som något av en vaksam lots.

Pip Tack, Herbert. Jag kan dock inte se att jag skulle ha någonting att frukta.

Herbert Inte ens ekonomin?

Pip Ack, Herbert, påminn oss inte därom! Blotta tanken på vår ekonomi fyller mig med avgrunder av samvetskval.

Herbert Det är jag som skall ha samvetskval. Jag lever ju på dig.

Pip Nej, Herbert, jag känner mig som din förförare. Det är jag som har prackat på dig dina möbler, för att ditt rum skall bli lika fint som mitt. Du bad mig inte om det, men du var för god för att refusera. Det är jag som har skaffat dig den här absurda bördan av en betjänt som bara är till besvär och irritation för oss båda. Det vet vi båda att vi egentligen inte hade behövt honom. Det är jag som har drivit upp våra skulder till det absurda, inte du.

Herbert Tack och lov för att du snart är myndig. Då kanske din välgörare förklarar sig.

Pip Det är lika möjligt att hon inte gör det utan bara sveper in sig i en ännu tätare mystik av tragisk självdyrkan.

Herbert När kommer Estella till London?

Pip När som helst. Jag har fått order att möta henne och hjälpa henne till rätta. Hon skall bo i Richmond hos någon rik dam med kontakter.

Herbert Då ser du kanske aldrig henne mer.

Pip Jo, om jag reser dit.

Herbert Tror du hon vill det?

Pip Det vet jag.

Herbert Du är pantad.

Pip Om jag är det, Herbert, så är du det med mig, för vi är ju helt beroende av varandra.

betjäntpojken Ett brev, Sir.

Pip (tar emot det) Från Jaggers. Han vill träffa mig.

Herbert Tack och lov för din myndighetsdag.

Pip Jag säger det samma. Det kan bli räddningen för vår situation, åtminstone för tillfället.

Herbert Ja, Händel, annars är vi förlorade båda två.

Pip Jaggers är som en gudfar. Han har alla trådarna i sin hand men vägrar någonsin visa sina kort för att under striktaste disciplin hålla sig till spelets regler, som bara handlar om att göra rätt för sig. Så länge han finns känner jag mig säker.

Herbert Han skall säkert aldrig svika dig, Händel.

Scen 3. Jaggers kontor.

Jaggers Jag har bett Pip komma hit klockan fem, Wemmick.

Wemmick Det är väl med anledning av hans myndighetsdag?

Jaggers Om du vet det, varför frågar du?

Wemmick Det var ingen fråga.

Jaggers Jo, det var en fråga. Om det inte var en fråga var det en insinuation om en antydd hemlig kunskap om Pips personliga angelägenheter. Varken du eller jag har med den saken att göra, Wemmick.

Wemmick Men ni är ännu hans förmyndare.

Jaggers Bara fram till klockan fem. Sedan är han sin egen och helt i händerna på sin välgörare.

Wemmick Som ingen och ingenting kan avslöja.

Jaggers Som ingen och ingenting får avslöja, Wemmick.
(Pip dyker upp.)

Här är han. Lämna honom åt mig, Wemmick. (Wemmick går.)

Nå, Pip, vad kan jag göra för dig?

Pip Mr Jaggers, ni har bett mig komma. Här är jag och punktlig för säkerhets skull.

Jaggers Ja, det är onekligen bättre att vara punktlig än att vara för sen eller för tidig.

Pip Så naturligtvis är jag spänd på vad min myndighetsdag kan innebära.

Jaggers Naturligtvis. Wemmick! (Wemmick uppenbarar sig genast.) Hämta åt Pip det där kuvertet i hans namn. (Wemmick hämtar det.) Har du några frågor med anledning av din myndighetsdag?

Pip Det vore väl konstigt annars.

Jaggers Nå, låt höra.

Pip Får jag idag veta vem min välgörare är?

Jaggers Svaret är nej.

Pip Kommer jag snart att få veta det?

Jaggers Fråga något annat.

Pip Vad är det för ett hemlighetsfullt kuvert som väntar mig?

Jaggers Äntligen kommer du till saken. Det är inte alls något hemlighetsfullt utan något i högsta grad konkret. (tar emot kuvertet av Wemmick, ger det åt Pip) Öppna det, Pip.

Pip (öppnar det med skälvande händer och baxnar) Fem hundra pund!

Jaggers En liten början, Pip. Jag har noggranna instruktioner. Detta belopp är vad du kommer att undfå i året att leva på tills vidare, Pip, tills din välgörare behagar ändra på saken. Du äger att lyfta 125 pund i kvartalet, varken mer eller mindre. Det är allt vad jag har att komma med till dig idag. Några ytterligare frågor?

Pip Mitt hjärta svämmar över av tacksamhet mot min välgörare.

Jaggers Det är ingen fråga.

Pip Kommer den personen någonsin att ge sig till känna?

Jaggers En skälig fråga, Pip, jag erkänner det, då ju hela ditt liv är avhängigt av denna gåtfulla person, som i tre år nu hållit dig i spänning med att göra sig osynlig och inkonkret. Jag har bara att säga detta i saken, Pip. Om och när den personen ger sig till känna försvinner jag ur bilden helt och hållet och har ingenting mera med den angelägenheten att göra, som ni får göra upp helt själva. Jag finns bara som den personens ombud. Om och när den personen ger sig till känna blir det inte ens nödvändigt för mig att veta något om det. Det är allt jag har att säga, Pip.

Pip Det är som jag trodde.

Jaggers Vad trodde du?

Pip Att i stället för att ge sig till känna till min myndighetsdag min välgörare bara sveper djupare in sig i sin oåtkomliga mystik.

Jaggers Det är din slutledning, Pip.

Pip Och er?

Jaggers Den lämnar vi därhän som irrelevant.

Pip Men varför allt detta hemlighetsmakeri? Är det fört Estellas skull? Gömmer sig människan bakom Estella?

Jaggers Estella Havisham? Hon har ingenting med din situation att göra, Pip, om jag dock erkänner henne vara en skönhet och en högt kultiverad och utbildad dam.

Pip Ni har den totala distansen till allt, mr Jaggers.

Jaggers Det är bäst så, Pip. Annars skulle jag inte kunna vara advokat.

Pip Adjö då tills vidare, mr Jaggers.

Jaggers Adjö, Pip, och tack för besöket. (Pip bjuder höviskt och respektfullt farväl, tar Jaggers i handen och går.)

Wemmick (kommer tillbaka) Hur tog han det?

Jaggers Hur tog han vad?

Wemmick Sin välgörarens fortsatta anonymitet?
Jaggers Han tog det som en man, Wemmick, och det är bäst för alla så länge den situationen inte förändras.

Scen 4. En bal i Richmond.

Alla är fint uppklädda för den högsta societeten.

En vals avslutas med Bentley Drummle och Estella (i vitt).

Drummle Er skönhet försätter hela sällskapet i extas, fröken Estella.
Estella Jag hoppas ni inte anser er mera favoriserad av mig än någon annan.
Drummle Är det en varning eller en uppmuntran?
Estella Båda.
Drummle Då fortsätter jag uppvakta er, om jag får.
Estella Naturligtvis får ni, men vänta er inte några känslor.
Drummle Det har jag aldrig gjort, för jag har inga själv.
Estella Då passar vi bra tillsammans.

(En ny dans börjar, och han bjuder upp henne på nytt, de dansar ut.)

Pip Varenda blick och varenda flirt du ger åt någon annan är dolkar i mitt hjärta, och ändå njuter jag av det samtidigt. Måste kärleken då vara så fördömt sado-masochistisk? Ju mer du plågar mig med att uppmuntra dina talrika kavaljerer, desto mera dyrkar jag dig, och desto mera förvärras plågorna. Ändå kan jag inte släppa dig, och jag måste förbli dig trogen, ty vi har så mycket gemensamt, en hel barndom, och miss Havisham har fjättrat oss tillsammans på gott och ont. Du är hennes arvinge, och jag är hennes gunstling, hennes öde har bundit oss hårdare tillsammans än något äktenskap; men varför uppfordrar du då denne Bentley Drummle, denne ytliga lycksökare, denna kallt beräknande fisk, denna genomfalska playboy, denna tölp utan själ och utan hänsyn, utan ömhet och utan känslor? Om du givit ditt hjärta åt en mänsklig människa hade det inte gjort så ont som när du nu ägnar dig åt en blodlös reptil.

(Dansen är slut, och Estella skiljs från Bentley och kommer fram till Pip.)

Estella Varför dansar du inte, Pip?
Pip Därför att du dansar med alla, och jag njuter mer av att se dig dansa än att dansa själv med någon.
Estella Jag har sett din trånande blick. Alla dessa kavaljerer betyder ingenting för mig, Pip.
Pip Varför favoriserar du då Bentley Drummle?
Estella Jag favoriserar honom inte. Han bara uppvaktar mig trägnare än någon annan.
Pip Ja, jag har märkt det.
Estella *(med löje)* Säg inte att du är svartsjuk!
Pip Det går djupare än så, Estella. Det är inte svartsjuka. Den är svart och mörk och egoistisk, men jag känner bara smärta.
Estella Jag har varnat dig för mig, Pip.
Pip Tror du några varningar kan hejda naturen från att reagera normalt inför trycket av vanliga mänskliga känslor?
Estella De betyder ingenting för mig, Pip, och minst av alla Bentley Drummle. Vad kan ljuset göra för att hindra svärmarna från att flockas kring det och bränna sig på det? Var inte en dum svärmare som alla andra, Pip. Du står över sådant. Du är den enda jag respekterar. Därför håller jag dig på avstånd för att inte trampa på dig som på alla andra.
Pip Du är hänsynslös, Estella.
Estella Vad kan naturen göra mot naturen? Vi är som vi är, Pip. Jag har uppfostrats och danats till en hjärtekrossare och oemotståndlig skönhet kliniskt fri

från ömhet och medkänsla, och det är sådan jag är, liksom skorpionen är som den är när den stinger sig själv i umgänget med andra. Du har fått en helt annan sorts uppfostran av världens snällaste och enklaste fosterfar och plötsligt omvandlats till en drömprins, som inte vet hur han skall styra sina egna övermäktiga känslor. Håll dig på avstånd, Pip, och rädda dig själv. Bli inte en stackars skorpion som stinger sig själv till döds av sitt eget engagemang. (*Hon sveper ut med en annan kavaljer.*)

Pip Hur kan jag hejda naturen? Hur kan jag lindra min kärlek för henne? Det går bara inte. Den måste ständigt växa, och hennes avståndstagande gör bara saken värre.

Drummle (kommer in) Hur är det, Pip? Du dansar inte.

Pip Det fanns bara en dam för mig, och hon dansar med alla andra.

Drummle Det kanske kan roa dig att veta att jag ämnar fria till henne.

Pip Det roar mig inte alls.

Drummle Men det roar mig att avslöja det. Du får gärna varna henne om du vill.

Jag är nämligen tämligen säker på hennes ja.

Pip (bleknar) Hon har många friare.

Drummle Jag vet, men jag är den enda som är lika kall som hon.

Pip Hon är inte kall!

Drummle Vad inbillar du dig? Har du känt henne så länge som en bror och är ändå så ljusblå? Hon är den kallaste och opersonligaste och överlägsnaste skönheten i London, och du inbillar dig att hon kan ha mänskliga känslor? Det trodde jag inte om dig, Pip, att du skulle vara så dum.

Pip I motsats till dig, Bentley Drummle, är jag mänsklig och hederlig. Jag kommer aldrig att låta dig göra henne illa.

Drummle Ingen risk. Hon är osårbar. (*En dans är slut, och Bentley sveper ut med Estella igen.*)

Pip Du känner inte kvinnorna, Bentley. Ingen kvinna är osårbar, inte ens Estella. Den insikten är kanske min enda fördel framför dig. (*drar sig helt oförmärkt ut*)

Scen 5. Satis House.

Havisham Har alla mina ansträngningar varit förgäves? Är nu Estella, det enda jag kunnat leva för, på väg ifrån mig? Något säger mig att denna dag blir avgörande. Det är första gången Pip kommer hit för att stanna över natten, och han har Estella med sig.

Estella (kommer in med ljus, som hon släcker) Där är du, fostermor, lika praktfull i din absurditet som alltid. Tänk att du faktiskt aldrig förändrat en enda detalj i detta rum och i din befängda utstyrsel på trettio år, medan du dock visnat mer än någon blomma.

Havisham Hånar du mig, Estella?

Estella Inte alls. Jag säger bara sakligt vad som faller mig in.

Havisham Var är Pip?

Estella Han kommer.

Havisham Eskorterade han dig inte från London?

Estella (slår sig ner nedanför och bredvid henne) Fostermor, jag har i allt varit dig lydlig till punkt och pricka. När jag begav mig till London tog Pip hand om mig som det anstår en gentleman, han har varit exemplarisk hela vägen om än litet blödig ibland, och även nu har han på din önskan eskorterat mig ända hit. Han hade bara ett ärende emellan hem till smedjan. Hans syster har ju dött.

Havisham Ja, jag hörde talas om det, efter många år som vårdpaket. Hon var värre därän än jag.

Estella Ingen är värre därän än du.

Havisham Nu hånar du mig igen.
(*Pip kommer in, liksom Estella med ljus, som han släcker.*)

Pip Goddag, miss Havisham. Om det finns någon oföränderlighet i denna värld så måste det vara detta rum med intilliggande brölloppsal och hela detta hus.

Estella Världens mest ostädade brölloppsal...

Havisham Estella!

Estella ...sedan trettio år.

Havisham Det gläder mig att se dig, Pip. Kom hit. Låt mig få se på dig. Du ser trevligare ut än någonsin. Är du nöjd med ditt liv som gentleman?

Pip Jag är nöjd med allt utom att Estella fortfarande är missnöjd med mig.

Havisham Har han inte blivit en gentleman god nog åt dig, Estella?

Estella Jag är inte missnöjd, fostermor, bara kall, som du har lärt mig.

Havisham Är hon inte vacker, Pip? Blir hon inte vackrare för varje dag, för varje ny beundrare som förlorar sig i henne, för varje ny friare som kryper för henne? Vem kan inte älska henne, Pip?

Estella Du har lärt mig allt, fostermor, utom att besvara känslor, som jag inte förstår. Detta är den enda luckan i min utbildning – jag har inga känslor och kan inte ha några känslor.

Havisham Har jag då inte gett dig all min kärlek?

Estella Jo, men på ett så vridet sätt, att det bara lärt mig att sky den. Har du inte från min spädate barndom lärt mig att se ner på alla män, förakta dem och, om de gör sig till, hata dem? Har du inte gjort mig till ditt instrument för din hämnd på männen, för bara en usel mans skull, som du lät dig duperas av?

Havisham Vad är det du säger, Estella? Angriper du mig? Är du trött på mig? Har jag inte gett dig allt inklusive alla mina smycken?

Estella Du har gett mig allt, fostermor, men vad betyder det när du samtidigt avsiktligt undanhållit mig den viktigaste delen av livet, känslolivet, livsglädjen och lyckan? Genom din egen olycka har du metodiskt undanhållit varje möjlighet till lycka i mitt liv, genom att som barn hålla mig ständigt inspärrad här i världens mörkaste hem med visserligen en vild och vacker trädgård men även den instängd bakom förseglade murar med den ständigt låsta grinden, medan mitt enda sällskap varit dina inskränkta släktingar, den där småaktiga familjen Pocket, som alltid hatat mig för att du adopterat mig. Vad var det för liv du gav mig, fostermor, i ständig karantän i mörkret?

Havisham Jag skickade dig till Frankrike.

Estella Ja. Först då öppnades mina ögon för livets möjligheter. Men det var redan för sent. Mitt hjärta var en sten, och min själ var en isbit. Se ditt livsverk, fostermor, världens vackraste och mest beundrade och tillbedda kvinna, som du berövade hennes själ från början. Vad är ett liv utan ett själsliv?

Havisham Du förbannar mig.

Estella Nej, fostermor, jag bara håller en spegel framför dig och ser samtidigt mig själv i spegeln. Jag har inga illusioner. Jag vet vad jag är. Jag är resultatet av ditt misslyckade liv, som du har gjort mig till en kopia av.

Havisham Ack, hur hon hånar mig!

Estella Tyck inte synd om dig själv, fostermor. Det är inte synd om dig, i stället för att gräva ner dig hade du kunnat leva, men du föredrog att gräva ner dig.

Pip Ursäkta mig, mina damer, men ni tycks klara er allena. Jag har en del ärenden i byn. Min syster har gått bort, som ni vet, miss Havisham.

Havisham Har det någonsin klarats upp vem som nästan slog ihjäl henne?

Pip Nej. Jag återkommer senare. (*är glad åt att få försvinna*)

Estella Jag lämnar dig ensam, fostermor. Jag är tydligen inte på mitt bästa humör idag, varför jag lämnar dig i fred. (*går sin väg hon också*)

Havisham Ack, jag trodde även ett vissnat och stormskadat träd kunde ge livet vidare genom rotskott och nyplanteringar, men hon har växt ifrån mig och är inte samma träd. Men hon är allt jag har utom de där vidriga stackars Pockets. Hon och Pip skulle bli det perfekta paret, men hon älskar honom inte och kan inte älska honom, medan han dock skulle vara den trognaste maken i världen. Det lärde han sig av sin fosterfar den enkla smeden. Är det då mitt fel att hon inte kan älska? Är det mitt fel att min egen kärlek rycktes så brutalt upp med rötterna, att jag inte kunde uppmuntra henne till äkta kärlek men bara tvärtom?

(reser sig plötsligt och börjar gå omkring)

Du galna gamla brud, du patetiska ungmö utan tröst, ditt spöke till vandrande vålnad, skall då även ditt sista liv berövas dig, detta olycksbarn och sorgbarn, som livet gav mig en ny chans genom att ta hand om, som tack vare mig lärt sig att betrakta kärleken som ett dåligt skämt värt blott förakt och hån, och som konsekvent bara tycks ha talang för vad jag i min sista fåfänga hela tiden hjärntvättat henne till: att plåga livet och vettet ur männen, medan hennes främsta offer tycks bli denna trohjärtade stackars Pip, en man med heder och hjärta, som trodde han kunde bli en gentleman värdig Estella. Ingen gentleman kan någonsin bli värd en riktig kvinna. Det är summan av min gruvliga livserfarenhet.

(Pip kommer tillbaka, märker att hon plötsligt går omkring, träder diskret tillbaka och avvaktar utan att märkas av miss Havisham.)

Och ändå verkar jag ha missat något. Jag gjorde Estella fullkomlig, skrotade alla män och särskilt familjen Pocket och lärde henne att göra det samma, men vad är en kvinna utan en man? Det är jag det, ett gammalt spöke, en evigt vissnande brud, den ratade kvinnan som desto mera bara därför förtärts av kärlek tills nästan bara skelettet finns kvar, denna levande mumie till vandrande vålnad, som bara duger till att i evig oro stappla omkring på nätterna i sömnlöshet under oupphörligt kvidande med sitt blödande hjärta av jämmer och ve. *(sätter sig utmattad i sin gamla fåtölj vid spisen igen)* Bruden som lurades på sitt bröllop och på sin lycka kan varken leva eller dö. Estella, kan du döma mig? Kan inte ens en kvinna visa mig förståelse och barmhärtighet? *(börjar kvidande gråta stilla för sig själv)*

Estella (har kommit fram bakom Pip) Så där håller hon på hela nätterna igenom, och så har det varit i trettio år. Ingen har någonsin tyckt mera synd om sig själv än hon. Kom, Pip. Jag skall visa dig var du skall sova. *(De går.)*

(Miss Havisham sitter kvar, ömkligt kvidande för sig själv.)

Akt III scen 1. Pips bostad.

Storm och regn utanför. Han sitter och läser när det knackar.

Pip Vem är det? *(Inget svar. Pip går upp, öppnar dörren och ser efter. Neråt trappan:)* Vem söker ni?

en röst Mr Pip högst upp.

Pip Det är jag.

rösten Det gläder mig att se er, mr Pip. *(Han kommer upp.)*

Pip Känner jag er? Vem är ni?

Magwitch Jag har kommit lång väg över oceanerna bara för att äntligen få träffa er, Pip.

Pip Ni tycks känna mig men jag känner inte er.

Magwitch Det är inte så konstigt. Var inte rädd för mig. Ni sprutar av frågetecken och förskräckelse, men så farligt är det inte. Får jag komma in?

Pip (visar honom ljudlöst vägen in. Han kommer in och börjar ta av sig sina våta paltor.)

Ni kunde inte ha kommit i ett förskräckligare väder.

Magwitch Det var ännu förskräckligare under resan. Jag har varit våt i två månader.

Pip Varifrån har ni kommit?

Magwitch Från Australien.

Pip Jag känner ingen i Australien.

Magwitch Ni visste inte att jag var i Australien. Jag har inte alltid varit där. – Fina böcker ni har. Vilken fin våning. Det har verkligen blivit en gentleman av er. Jag får gratulera.

Pip (försöker vara hövlig) Om ni berättar ert ärende skall ni få något varmt att dricka innan ni går.

Magwitch Tack, min vän. Låt mig bara få lyckönska er till er uppgång som herreman. Här bor ni ju som en lord. Hur manne en stackars föräldralös smedslärling ha kunnat komma i en så god ställning?

Pip (slagen av fasa) Nu känner jag igen er!

Magwitch Jag har åldrats, Pip. Det är femton år sen, men jag har aldrig glömt det. Du var storartad den julen, och det gav mig något att leva för. Låt mig gissa vad som kan ha hänt dig. Du har en viss ränteinkomst per år. Kan den siffran möjligen börja med 5?

Pip (mer och mer slagen av fasa)

Magwitch Och tills du blev myndig hade du väl en viss förmyndare, möjligen en advokat, vars namn kanske började med J?

Pip (helt slagen, faller ner i en soffa)

Magwitch Det är över, Pip. Jag har äntligen givit mig till känna. Jag har kommit hem. Jag har aldrig glömt din heroiska insats för att underlätta livet för en stackars straffånge ute på myren den julen. Den välviljan gav mig något att leva för, och det blev du! Jag svor, att om jag någonsin tjänade en shilling skulle den bli din, och hur usel jag än var utan bildning och social bakgrund svor jag att du skulle få allt detta, att om jag aldrig kunde bli bra själv så skulle jag dock göra den enda goda människa jag mött i mitt liv till en verklig gentleman. Och jag har lyckats! Hela din uppenbarelse med ditt hem och din stil talar en gentlemans entydiga språk! Jag har lyckats förverkliga ett ideal, som jag aldrig kunde nå själv, genom att förläna det till någon annan!

Pip (har hämtat sig en aning) Var ingen annan delaktig i era planer?

Magwitch Bara Jagers.

Pip Ingen annan?

Magwitch Absolut ingen annan! Det var en härlig romtoddy det här. Nu kan jag sova gott i natt. Var får jag sova?

Pip Min rumskamrat Herbert är tillfälligt bortrest. Ni får låna hans rum så länge.

Magwitch Det är bäst du drar för gardinerna.

Pip Hur så?

Magwitch Jag har blivit ryktbar i Australien, Pip! Jag har skapat en förmögenhet av ingenting! Och allt mitt är ditt! Men här i England är jag bara en på livstid deporterad straffånge. Om någon myndighet får veta att jag är här skulle jag bli hängd.

Pip Så ni har riskerat livet bara för att få träffa mig?

Magwitch Jag är sextio år, Pip. Man vet aldrig från den dagen hur långt man har kvar. Jag ville se min gentleman innan jag dog, Pip. Var det fel av mig? Är du lika rädd för mig som du var då ute på myren? Men jag är en aktad medborgare i Australien, fast jag varken är bildad eller har någon högre börd än före detta straffånge. Mitt adelsmärke är att jag har gjort allt för dig. Var det fel?

Pip Jag vet inte ens vad ni heter.

Magwitch Magwitch. Abel Magwitch är mitt namn.

Pip Ni måste förstå, Abel Magwitch, att ert plötsliga uppdykande som min välgörare med samtidigt en dödsdom hängande över er måste medföra vissa komplikationer.

Magwitch Jag kunde inte vänta längre.

Pip Jag måste tala med Jagers om saken.

Magwitch Wemmick vet också att jag är här. Det är genom honom jag fick din adress.

Pip Kort sagt, låt oss sova på saken. Det är väl det bästa vi kan göra åt saken just nu.

Magwitch Du resonerar som en verklig gentleman. Tack för att du inte kör ut mig igen, Pip. Det är kallt och vått där ute.

Pip Jag har ju tydligen er att tacka för allt.

Magwitch Misstänkte du aldrig att det kunde vara jag?

Pip Nej, aldrig.

Magwitch Förlåt att jag gav mig till känna, men efter allt vad jag gjort för dig kunde jag inte hålla mig längre.

Pip Det är naturligt, Abel Magwitch.

Magwitch Ja, ingenting kan stoppa naturen. Här är jag nu på nåd och onåd hos min äntligen återfunne gentleman. Jag är nöjd. Resten kan kvitta. God natt, Pip. Jag knyter mig. Sov du gott du också. (*går in i Herberts rum*)

Pip Som om jag kunde det! Detta är för mycket och den avgjort svåraste chocken i mitt liv. Estella! Miss Havisham! Det var inte ni! Ni har bara utnyttjat mig som ett passande objekt att öva ert manshat på! Och det värsta av allt är hur jag har försummat och svikit Joe, den enda hederliga människan i mitt liv! Hur kan jag leva med detta? Min välgörare en straffånge med dödsdom över sig! Det är som om all hans och min rikedom nu plötsligt inte var mer än de tunga fotbojor jag en gång hjälpte honom bli av med, bara för att nu finna dem fastsmidda vid mina fötter, så att hela mitt liv är åt fanders... (*slocknar*)

(*Totalt mörker, storm med blixtar och åska, Pip rör sig oroligt i sömnen med övertydliga mardrömmar, skriker ut ibland, blir till slut orörlig, då börjar det ljusna, en nyckel i dörren, och Herbert kommer in genomsur och ruskar på sig, ovädet fortsätter utanför.*)

Herbert Händel! Vad i all sin dar gör du på golvet!

Pip (vaknar) Herbert! (*klarvaken*) Redan tillbaka!

Herbert Är du inte glad över att se mig?

Pip Om jag är! Du anar inte!

Herbert Du ser ut som om du just gått igenom hela Golgata.

Pip Det är inte särskilt långt från sanningen. Vi har fått besök, Herbert.

Herbert Så trevligt! Vem då av?

Pip Låt oss kalla honom min farbror från landet.
(*Plötsligt inträder Magwitch burdust med en liten bibel.*)

Magwitch Må döden ta dig direkt om du yppar någonting alls! Svär! (*räcker fram Bibeln mot Herbert*)

Pip Detta är min rumskamrat, farbror. Han är fullständigt pålitlig.

Magwitch Naturligtvis. Annars skulle han inte vara din rumskamrat. Svär!

Herbert (ser sig inte ha något val, i ett försök att blidka, lägger handen på boken) Jag svär mig till fullständig tystnadsplikt.

Magwitch Bra! Nu är du edsvuren för tid och evighet!

Herbert Jag visste inte att du hade en farbror, Händel.

Pip Det visste inte jag heller förrän igår. Han liksom bara dök upp, och det är inte ens min farbror. Detta, Herbert, är min enda välgörare, som just har kommit från Australien.

Herbert Angenämt, Sir. (*försöker vara artig och skaka hand med Magwitch*) Jag visste inte, Händel, att din välgörare fanns i Australien.

Pip Det visste inte jag heller.

Herbert Detta innebär väl en del plötsliga omvälvningar och nyorienteringar i ditt liv och kanske även i mitt, Händel?

Pip För att göra en lång historia kort, Herbert, detta är den straffånge som jag hjälpte som barn, som jag har berättat om. Som lön för min hjälp beslöt han att hjälpa mig fram i livet, vilket han har gjort med besked och med den äran. Han är

deporterad till Australien på livstid under hot om dödsdom om han kommer tillbaka. Nu har han kommit tillbaka.

Herbert (sätter sig förbluffad) Du store och milde tid!

Pip Precis så reagerade jag också.

Magwitch Nå, mina herrar, snacka om att jag gjorde en effektfull entré. Och vad ännu bättre är: jag har kommit för att stanna.

Herbert (till Pip) Vet någon om att han kommit tillbaka?

Magwitch Absolut ingen utom mr Jiggers och mr Wemmick. Jag kunde inte hålla mig, mina herrar. Ni måste förstå mig. Pip här är det enda som livet någonsin gav mig att leva för, den enda solstrålen i mitt liv, den enda skymten av mänsklighet jag någonsin erfarit. Jag vet att jag är en avskräckande man i min totala simpelhet och förgrövrad av livet nästan bortom mänsklig igenkännlighet, men jag har ansträngt mig för att bli bättre, tack vare Pip här, som gav mig min första och sista mening med livet. Och jag kan se, mr Herbert, att om jag lyckats göra en gentleman av Pip här, vilket jag har, så har han lyckats göra en gentleman av er. Följaktligen är jag i min fulla rätt att vara stolt över er båda. *(slår sig ner i Pips bästa fåtölj, tar fram sin pipa och tobak, tändar på och börjar i godan ro röka.)*

Pip (försiktigt) Vad har ni för planer?

Magwitch Det har jag sagt. Att stanna här.

Pip Ni förstår väl att ni inte kan bo här, nu när Herbert kommit tillbaka.

Magwitch Gott. Du får skaffa mig en bostad, Pip. Det ringaste kryp-in är tillräckligt.

Herbert Ni måste ha ett intressant liv bakom er, Sir. Tycker ni inte vi borde få veta vad ni egentligen gjort?

Magwitch Gott. Jag har suttit av allt och bestraffats tillräckligt. Mitt samvete är klart, och jag har ingenting att dölja. Jag vet inte hur jag kom till världen eller vilka mina föräldrar var men fann mig från början utstött och hänvisad till gatan. Men man måste ju leva vidare när man en gång har börjat. För att leva började jag stjäla. Sedan var mitt liv ständigt bara in och ut igen mellan olika fängelser, tills en viss herre upptäckte mig och fann sig kunna ha användning för mig. Denna herre, fint uppfostrad och född rik men genomfördärvad från början, var en skojare vid namn Compeyson, yngre än jag och i allt min motsats och en djävul. Jag valde aldrig brottets bana själv. Jag tvingades till det för att överleva. Compeyson hade inte behövt välja brottets bana men valde den helt frivilligt. Han var en förfalskare och svindlare som lyckats komma över en massa pengar med att förföra en rik arvtagerska, som han svek på bröllopsdagen. Det var hans livs kupp. Hans medbrottsling var brudens halvbror, en viss Arthur, som han sedan drev in i döden med att förstöra hans liv, som han förstört brudens.

Herbert (försiktigt med bävan) Hette bruden och hennes halvbror möjligen Havisham?

Magwitch Ja, precis. Hur kunde du veta det?

Pip (lika bävandes) Herbert är en släkting.

Magwitch Då vet du allt om saken.

Herbert Fortsätt, Sir.

Magwitch Nåväl, Compeyson åkte fast och jag med honom som hans medbrottsling för att ha spridit förfalskade pengar. Han fick sju år, jag fick fjorton, för att jag saknade utbildning, för att jag var äldre och grövre och kom från gatan medan han var välklädd och pomaderad och hade en advokat. Vi sattes på samma fångskepp, och jag gjorde allt jag kunde för att komma åt honom. Jag ville åtminstone märka honom för livet. En gång lyckades jag nästan, men vi åtskildes genast, och det blev inte mer än ett ärr över halva ansiktet. Efter det var han livrädd för mig. När jag lyckades rymma rymde han också av ren skräck för mig. Det var den där julen, Pip, då du träffade oss båda ute på myren. Jag visste inte då att han hade rymt, men jag gav mig fan på att jag skulle sätta dit honom. Han fick inte vara fri. Jag höll just på att göra upp med honom ute på myren när soldaterna inringade oss. Han

fick fortsätta tjäna sina sju år, men jag deporterades på livstid till Australien. Där gav jag mig fan på att jag skulle löna Pip för hans insats, så jag gjorde lycka i Australien och skapade en förmögenhet. Den är din, min käre Pip. Allt mitt är ditt. Du är det enda goda jag lyckades göra i mitt liv. Jag hade en hustru också, men det är en annan historia. Hon var lika illa medfaren som jag. Det är allt. Jag ville till slut se om jag verkligen lyckats göra en gentleman av Pip, och till min stora glädje har mina vildaste förväntningar överträffats. Jag är nöjd, Pip, med dig och med mitt liv trots allt. Resten kan kvitta. Jag tänker inte röra på mig mer. Jag är färdig med alla mina krokvägar, för jag har hittat hem till dig, Pip.

Herbert (efter en paus) En förunderlig historia. Våra öden är förknippade med varandra, mr?

Magwitch Här går jag under namnet Provis för säkerhets skull.

Herbert Mr Provis, då har er olycka och min släkts olycka genomförts av samma person. Vet ni om han alltjämt lever?

Magwitch Säkert. Han var yngre än jag.

Herbert Här i England?

Magwitch Ja.

Herbert Då han hade all anledning att frukta för sitt liv från er har han säkert följt er utveckling. Finns det någon möjlighet att han kan känna till att ni återvänt till England?

Magwitch (tiger)

Pip Den möjligheten kan nog inte uteslutas.

Herbert I så fall skulle han inte tveka att ange er och få er hängd.

Magwitch (farligt) Om jag någonsin ser honom igen hänger jag honom först. *(reser sig)* Ni har hört min historia. Genom en lycklig tillfällighet, Pip, vet din rumskamrat vad mitt livs onda genius är för en. Ni vill säkert överlägga sinsemellan. Jag går och vilar mig så länge. *(går ut igen till Herberts rum)*

Herbert Han måste ut ur landet, Händel.

Pip Han vägrar för min skull.

Herbert Då måste du följa med honom.

Pip Jag är rädd att du har rätt.

Herbert Compeyson är honom säkert på spåren. Jag liksom din farbror har levat i skuggan av denne Compeysons förbannelse hela mitt liv. Liksom din farbror är fast besluten att se honom död om han alls ser honom igen är Compeyson säkert lika besluten att få din farbror i galgen om det går.

Pip Låt oss kalla honom mr Provis. Min enda nuvarande släkting är min svåger Joe, som i allt är hans motsats.

Herbert Som du vill. Kort sagt, Händel, dina lysande utsikter har stött på komplikationer.

Pip Det är värre än så, Herbert. De har tagit en ände med förskräckelse.

Herbert Vi ska nog klara ut det, Händel. Provis är ju inte dum i all sin simpelhet, och vi vet var vi har Compeyson, men Compeyson vet inte var han har oss.

Pip Det känns nästan som om vi av ödet var utvalda till att bli miss Havishams och mr Provis hämnare.

Herbert Eller räddare, Händel. Knuten har beretts oss, och det är vår utmaning att lösa den.

Pip Jag skall tala med Jagers redan idag. *(går)*

Herbert (ensam) Så Compeyson drev Arthur Havisham i döden. Jag har alltid undrat hur det gick för honom. Tillsammans gjorde de slut på tre fjärdedelar av den Havishamska förmögenheten och lämnade miss Havisham ett spökligt vrak efter sig. Vilken soppa!

Scen 2. Jaggers kontor.

Jaggers Var nu försiktig, Pip. Blottställ ingen, varken dig själv eller någon annan. Jag vet ingenting och vill ingenting veta.

Pip Jag önskar egentligen bara få bekräftelse på att vad jag fått veta är sant och hela sanningen eller inte.

Jaggers Vad har du fått veta?

Pip Att min välgörare, som hittills varit så okänd för mig, är en viss Abel Magwitch.

Jaggers Det är riktigt – i New South Wales i Australien.

Pip Och han är den ende?

Jaggers Han är den ende.

Pip Miss Havisham hade ingenting med saken att göra? Jag trodde alltid att det var hon.

Jaggers Hon hade ingenting med saken att göra och visste ingenting.

Pip Ändå verkade det så självklart hela vägen att det måste vara hon.

Jaggers Håll dig alltid till fakta, Pip. Skenet bedrar alltid. Så din välgörare i New South Wales har nu äntligen givit sig till känna. Jag varnade honom ständigt från att komma hit och uttryckligen avrådde honom och gjorde det klart för honom att han troligen inte skulle bli benådad, att han var deporterad på livstid och därför, om han visade sig här i landet, skulle ådra sig lagens strängaste straff. Jag avrådde honom å det bestämdaste, och utan tvivel rättade han sig därefter.

Pip Utan tvivel.

Jaggers Från Wemmick har jag underrättats, att en viss Provis hört av sig från Portsmouth och anhållit om din adress, som Wemmick skickat honom. Denne Provis är tydligen ombud för Abel Magwitch i New South Wales.

Pip Det är riktigt.

Jaggers Abel Magwitch har fortfarande ett saldo hos mig, som jag ber att omgående få översända till mr Provis och dig. Därmed skulle våra affärer vara avslutade, då du nu står i direkt kontakt med din välgörare i New South Wales genom mr Provis, som jag hoppas agerar diskret tills han återvänder till Australien.

Pip Det hoppas jag också.

Jaggers Då var det allt för närvarande. Några fler frågor, Pip?

Pip Inte för närvarande.

Jaggers Givetvis kvarstår jag tillgänglig för konsultation, men bara för dig, Pip, inte för mr Provis.

Pip Tack, mr Jaggers.

Jaggers Ingenting att tacka för. Affären är inte slut än. Wemmick! (*Denne uppenbarar sig.*) Visa Pip vägen ut. (*Wemmick tar hand om Pip.*)

Jaggers (ensam) Han hade allt på det torra, och så riskerar han allt och fler liv än sitt eget bara av ren gubbsentimentalitet. Stackars usle klåpare till brottsling! (*börjar tvätta sina händer*)

Scen 3. Satis House.

Estella sitter och sticker på en kudde vid miss Havishams fötter.

Havisham Är du säker på att du inte förhastar dig?

Estella Det spelar ingen roll, fostermor. Nu eller sedan – det gör ingen skillnad. Det finns ingen anledning att säga nej eller att uppskjuta saken. Det är lika bra att genomföra det genast, så är det gjort.

Havisham Vissa saker är det alltid bättre att uppskjuta i oändlighet.

Estella Vi är så olika, fostermor. Vi är inte av samma blod. Vi kommer aldrig att förstå varandra.

Havisham Pip då?

(Denne råkar just då inträda med ett ljus.)

Pip! Vilken överraskning! Vilka vägar har fört dig hit?

Pip Estellas vägar. För första gången har hon rest hit utan mig. Jag undrade varför.

Havisham Har något hänt, Pip? Du verkar skräddad och uppspliten men samtidigt mognare, som om du genomgått en drastisk förändring.

Pip Miss Havisham, min välgörare har gjort sig känd. Till min förvåning var det inte ni.

Havisham Nej, det var inte jag.

Pip Upptäckten av min beskyddare kommer inte att förbättra min ställning utan snarare försämra den, om jag alls kan behålla den. Jag måste fråga er varför ni uppmuntrade mig i min illusion att tro att det var ni.

Havisham Jag uppmuntrade dig inte, Pip. Jag bara lät dig behålla din illusion.

Pip Var det snällt att med beräkning låta mig förbli ett offer för ett självbedrägeri?

Havisham (brusar upp) Och vem är då jag, att jag skulle vara snäll?

Pip Varför gjorde ni det? Var det för att reta och gäckta era släktingar?

Havisham De är allesammans en bunt snikna hyenor.

Pip Inte alls, miss Havisham. De som ständigt kommer till ert hus för att sitta här som väntande gamar må vara det, men Herbert Pocket och hans far Matthew, min lärare och hans familj är det inte. De är hederliga och goda människor som förtjänar bättre än att klassas som snikna hyenor.

Havisham De är dina vänner. Vad önskar du för deras räkning?

Pip Jag har redan gjort själv vad jag kunnat för Herbert, men andra kan göra mer för hans familj, som är närmare släkt med dem. Genom min nya situation kan jag tyvärr själv inte göra mera just nu.

Havisham Din förmaning må vara befogad, och jag skall övertänka den. Vad mer har du på hjärtat?

Pip Min kärlek till Estella, som jag hittills bevarat som en hemlighet av hänsyn till er båda i den blinda tron att den ingick i era planer och beräkningar. Till min fasa har det gått upp för mig att ni bara utnyttjat min godtrogenhet hela tiden, som ett slags leksak att öva ert manshat på. Men jag älskar Estella ändå lika mycket som första gången jag såg henne som barn. Jag har alltid varit dig allena trogen, Estella.

Estella Du svärmiske pojke, har jag inte varnat dig? Det tycks finnas känslor och fantasier som jag inte kan förstå. Dina ord berör mig inte, Pip.

Pip Jag stötte ihop med den drummeln Bentley Drummle i värdshuset på vägen hit. Förföljer han dig fortfarande?

Estella Jag skall gifta mig med honom.

Pip Den ytliga tölpen! Du kan inte mena allvar! Du kan inte älska honom, Estella!

Estella Jag vet inte vad kärlek är. Den betyder ingenting, Pip.

Pip Du kan inte kasta bort dig själv och ditt liv på en sådan rå nolla!

Estella Vem skulle jag annars kasta bort mig på? Skulle jag kasta bort mig på någon som snart skulle förstå att jag inte kände något för honom och göra honom lika olycklig som du? Jag högaktar dig som en bror, Pip. Därför har jag lämnat dig i fred. Bentley fattar ingenting och känner ingenting och tror att han kan utnyttja mig, medan det i själva verket blir tvärtom. Tro inte att han kommer att bli lycklig med mig. Vi kommer båda att få det bra men inte mer.

Pip Är det miss Havisham som styrt dig till detta?

Estella Nej, det är helt mitt eget beslut. Hon ville att jag skulle vänta. Det är bäst att vi skiljs här, du obotlige svärmare. Var glad för att jag inte plågat dina känslor mera.

Pip Du har ju hur många beundrare som helst. Säkert är det bland dem fler än jag som älskar dig. Varför då ge dig åt den sämste av dem alla?

Estella Därför att han är den ende som inte skulle ta skada av det. Du vet hur jag är. Den grymhet som miss Havisham skolat mig i genom hela livet märker jag

inte själv att jag utövar som något självklart. Gå fri från mig och rädda dig, Pip. Det är det bästa jag kan göra för dig.

Pip Jag kommer aldrig att kunna skilja mig från dig, Estella. Du är en del av mitt väsen.

Estella Efter mitt bröllop har du glömt mig inom en vecka.

Pip Aldrig, Estella! (*blir helt förtoiölad och rusar ut*)

Havisham (börjar få insikt) Vad har jag gjort?

Estella Ni har bara uppfostrat mig enligt er natur. Resultatet är den fulländade dotter ni aldrig fick själv, den perfekta hjärtekrossaren, som måste beröra människans hjärta bara för att ödelägga deras liv. Jag är ert livsverk, fostermor, och det fungerar.

Havisham (med stilla insikt) Ack, vad har jag gjort!

Akt IV scen 1.

Herbert Hur illa är det?

Wemmick Det finns tyvärr anledning till oro. Det har uppmärksammats i Australien att en bemärkt förmögen fårhandlare spårlöst har försvunnit. Då denna fårhandlare är en före detta straffånge deporterad på livstid är risken att någon myndighet blir alert.

Herbert Och Compeyson?

Wemmick Han lever.

Herbert Är han på alerten?

Wemmick Han om någon borde vara det. Men det värsta är, att Pips hus är under bevakning.

Herbert Hur kan vi varna honom?

Wemmick Jag har redan gjort det. Hans portvakt har ett entydigt meddelande från mig till honom, som uttryckligen varnar honom för att gå hem. Så fort han får det torde han komma direkt hit.

Herbert Så vi kan vänta den ädla Händel hit när som helst?

Wemmick Ja.

Herbert Wemmick, jag kan lita på er, då ni är lika initierad som Jagers i den soppa vi befinner oss i. Ett av problemen är att vår man i Australien har lyckats för bra. Händel är mer än en gentleman. Han vet inte att jag vet det, men jag har genomskådat honom. Det var han som skaffade mig det arbete jag nu har genom uppoffrandet av halva sin årsinkomst.

Wemmick Ärligt talat, Herbert Pocket, så förvånar det mig inte. Pip är helt förblindad av sin olyckliga kärlek för den kallhamrade skönheten Estella, och det är för hennes skull enbart han föll för att få bli en gentleman, som därmed blev hans livs ambition, medan han troligen blivit lyckligare och fått ett lättare liv om han stannat i smedjan hos sin svåger mästare Joe.

Herbert Han trodde att miss Havisham var hans beskyddare.

Wemmick Och tyvärr hade ingen av oss rätt att ta honom ur den illusionen, medan miss Havisham själv bara var road och smickrad därav.

Herbert Det är väl där han är nu. Risken är att han gör upp med dem.

Wemmick Och landar rakt i smeten med det tilltagande bekymret och oron för vår vän i Australien och hans tilltagande livsfara.

(Pip kommer häftigt in.)

Pip Vilken tur! Här är ni båda! Vad har hänt?

Wemmick Det är bäst att du inte går hem mer på ett tag, Pip. Ditt hus står under bevakning.

Herbert Du ser uppspliten, blek och tård ut, Händel.

Pip Det är inte så konstigt. Var är Provis?

Herbert I fullkomlig säkerhet tills vidare, Händel. Vi har inhyst honom hos min fästlös avskräckande pappa, som för sådant liv att ingen frivilligt besöker huset. Provis är inhyst bakom honom där ingen kan ana att det förekommer en tyst och försynt gammal pensionerad lots, som är helt nöjd med att dagarna i ända stoppa sin pipa och lägga patience.

Pip Vad skulle jag göra utan dig, Herbert.

Herbert Hur mådde fruntimrena Havisham?

Pip (bittrare) Jag vill helst inte tala om det. Estella ska gifta sig med Bentley Drummle, av alla misslyckade tölpar. Vi har skilts för alltid.

Herbert Någonting säger mig, Händel, att en sådan mesallians knappast kan hålla i längden och kanske inte ens kortsiktigt. Säg aldrig aldrig. Vi har ju alla tre vuxit upp tillsammans. Sådana band är svårare att sära på än äktenskap.

Pip Ack, Herbert, jag har i alla fall tvingats ge upp totalt för tillfället. Må hon gifta sig, och må Bentley Drummle gå under genom det oförsonliga Havishamska manshatet om han vill. Jag beklagar honom inte. I stället kan jag nu koncentrera mig på min stackars utsatte gudfar. Hur mår han?

Herbert Han är här. Han har väntat på dig, Händel. (*öppnar en diskret dörr*) Kom ut, farbror Provis. Din grabb är här.

Magwitch (kommer in) Äntligen, min pojke! Allt ordnar sig! Jag är inte ett dugg uppskrämd av situationen. För min del får vad som helst hända. Huvudsaken är att jag är här hos min Pip, som en gång räddade mitt liv tillräckligt för att även jag skulle orka göra något ordentligt av mitt liv.

Pip Vi måste lämna landet, farbror. Det är din enda chans. Jag är bevakad då någon vet att du kommit tillbaka.

Magwitch Jag lämnar inte detta landet igen utan dig, Pip.

Pip Det är det jag menar. Därför måste jag följa med dig.

Herbert Allt är i princip klart redan. Huset som farbror Provis bor i ligger vid floden. Vi är utmärkta roddare båda två, Händel. Om vi regelbundet övar skall ingen misstänka att vi har någon plan. När ett lämpligt fartyg far till Australien har vi farbror lotsen här med oss, och ni kommer båda ombord. En så enkel plan kan inte gå fel.

Pip Herbert, din förutseende klokhet slår mig ständigt med häpnad. Vad tycker du, farbror? Är du med?

Magwitch Om du följer med, Pip, följer jag med. Så enkelt är det. Det var kanske oförsynt och dumdrigt av mig att komma hem till England, men jag kunde inte hålla mig. Jag måste få se min gentleman. Jag måste få se om mitt livs företag hade lyckats. Jagers gav mig bara knappa rapporter om dina skulder. Jag ville se hur verkligheten såg ut och fann till min glädje att den överträffade mina vildaste förväntningar. Dina lysande utsikter, Pip, överträffade mina starkaste förhoppningar. Resten kan kvitta. Jag är nöjd och tillräckligt gammal för att vara likgiltig inför vad ödet ytterligare kan ha att bjuda, och är det bara döden har jag ingenting att klaga på. Jag är nöjd.

Pip Tack, farbror. Då skall detta företag bli allt vad vi satsar på framledes, och jag ansvarar med mitt liv för din säkerhet. Ingenting får gå fel eller vidare äventyra vår tillvaro, och om något skulle gå fel skall det vara helt på mitt ansvar, ingen annans.

Magwitch (fattar Pips händer med båda sina och skakar dem ömt) Vilken gentleman jag lyckades göra av dig, Pip! Jag ville bara göra en vanlig gentleman, men han själv gjorde sig till den bästa! Hur skulle inte jag vara glad och stolt och lycklig över att ha lyckats så över all förväntan med att nå fram till en så underbar livsavslutning efter ett så från början alltigenom lastbart och misslyckat liv!

Wemmick Jag tror, mina herrar, att det är dags för någon middag.

Herbert Du sa det, Wemmick! Det är bara det som fattas!

(De börjar bestyra i godan ro om sin middag. Magwitch går in till sig igen.)

Wemmick (avsides) Får jag göra mig skyldig till ett gott råd, Pip?

Pip Jag vet, Wemmick, sedan gammalt, att alla dina råd är goda. Var så god.

Wemmick Med tanke på den prekära situationen och det Damoklessvärd som svävar över din farbrors huvud, skulle jag råda dig till att omgående överföra hans tillgångar till ett säkert konto.

Pip Jag kan inte röra en penny mer av hans tillgångar, Wemmick. Han har gett mig mycket mer än jag någonsin kan betala tillbaka till honom. Det är slut nu med mitt slösaktiga liv på en annans bekostnad. Jag trodde det gick an genom miss Havisham för Estellas skull, men nu går det inte an längre. Jag har förlorat Estella, och miss Havisham har ersatts av min farbror, som jag inte kan utnyttja. Det är slut med mina lysande utsikter, Wemmick. Nu handlar allt bara om att rädda livet på min farbror. Först när han är i säkerhet tillbaka i Australien och jag är med honom där skulle det kunna bli tal om att använda hans pengar konstruktivt igen.

Wemmick Det var bara ett råd, Pip. Du måste inte följa det. *(byter en blick med Herbert, och de förstår varandra)*

En sak till, Pip. Jagers har fått ett litet brev från miss Havisham, där hon ber dig besöka henne för en liten affärsangelägenhet. *(överräcker en not)*

Pip (läser) Ja, det är precis vad hon säger. En affärsangelägenhet. Det blir väl sista gången jag ser henne, nu när Estella är borta. *(stirrar tomt framför sig. Wemmick och Herbert observerar honom.)*

Scen 2. Satis House.

Havisham (ensam) När skall denna blomma äntligen ha vissnat färdigt? Nu står den ensam i rabatten, sedan dess enda sällskap, den mest sällsynta och strålande av rosor, som jag själv försett med dödligt giftiga och vassa törnen, plockats och berövats mig av en grobian. Nåväl, det är mitt eget fel, och straffet för mitt liv och mina brott är att jag aldrig slutligen får vissna färdigt.

Pip (inträder med ljus) Miss Havisham, ni bad mig komma.

Havisham Ja, det gjorde jag. Tack, Pip, för att du kom utan dröjsmål. Du blev en sådan makalös gentleman.

Pip Jag har aldrig sett er så ensam förut.

Havisham Du om någon har orsak att hata mig, och ändå betraktar du mig med deltagande. Tack, Pip, och förlåt mig.

Pip För vad?

Havisham För Estella, för att jag opererade ut hennes hjärta för att ersätta det med en isklump.

Pip Det är inte mig ni skall be om förlåtelse för det utan henne.

Havisham Hon förlåter mig aldrig, ty sådan är den isklump jag så metodiskt förvandlade henne till.

Pip Jag förstår att hon är lyckligt gift.

Havisham Nej, Pip, hon är giftigt gift, just så giftigt som jag alltid avsåg henne att bli. Hon kommer att tortera ihjäl honom, om han alls är mottaglig för tortyr. Därför valde hon honom, för att han var så okänslig. Ack, Pip, allt jag ville med henne var att rädda henne från mitt eget öde. Jag ville aldrig att hon skulle gifta sig eller ens utsättas för män. Men så visade hon redan som barn att hon hade charm och skönhet, och jag insåg att hon skulle bli oemotståndlig. Då fann jag mig tvungen att göra mitt bästa för att stålsätta henne mot männen genom att göra henne till ett effektivt hämndverktyg i min hand. Men aldrig anade jag, Pip, att hon skulle råka ut för en sådan man som du. Ja, Pip, vi är brottsliga som kvinnor, vi använde dig som övningsobjekt för vårt osläckliga manshat, vi är skyldiga, och det var oförlåtligt, då

ditt hjärta visade sig så mänskligt, så varmt och så känsligt som vi aldrig trodde det var möjligt för någon man att ha. För sent insåg jag att just du hade varit den rätta för min Estella. Då var hon redan färdigutbildad som mansförintare, och jag kunde inte ta den långa utbildningen tillbaka.

Pip Vem var hennes föräldrar?

Havisham Jag vet inte. Jag bad Jaggers om en liten flicka att kunna ta hand om som min egen. Efter en tid kom han med henne, och jag adopterade henne och gav henne namnet Estella.

Pip Jag vet vem hennes mor är. Hon är Jaggers hushållerska, ett tämjt vilddjur som han för länge sedan räddade från galgen för ett svartsjukemord. Hon anklagades i den vevan för att även ha tagit livet av sitt barn, vilket aldrig kunde bevisas. Därför fick han henne frikänd och barnet räddat genom att placera det hos er.

Havisham Så du känner modern. Vem var fadern?

Pip Ingen vet. Antagligen en annan brottsling.

Havisham Antagligen vet Jaggers.

Pip I så fall avslöjar han det aldrig.

Havisham Så vi har räddat Estella åt ett ännu värre öde än hennes föräldrars. Nå, Pip, till vår affärsangelägenhet. Du bad mig göra något för den hederliga grenen av familjen Pocket. Jag skall göra det. Hur mycket behöver den stackars familjen?

Pip Nio hundra pund.

Havisham En vacker summa. Då det är du som anger den litar jag på att den täcker allt vad de behöver utan överskott. Jag skall ge Jaggers en fullmakt att utbetala den. Den är faktiskt redan klar. Det var bara siffran som fattades. (*tar ett papper och skriver*) Nio – hundra – pund. Var så god, Pip. Hälsa Jaggers. Är det ingenting du önskar för egen del?

Pip Jag har händerna fulla, miss Havisham, med bekymmer som ni inte haft någon skuld i, hur olycklig ni än lyckades göra mig.

Havisham Jag har bett om förlåtelse och önskar jag kunde gottgöra allt, hur omöjligt jag än inser att det är. Vad för bekymmer?

Pip Mänskliga bekymmer, som ej kan lösas med pengar.

Havisham Uppkomna genom uppenbarelsen av din verkliga välgörare?

Pip Miss Havisham, uppkomna genom samma person som ödelade ert liv.

Havisham Compeyson?

Pip Han avtjänade sju år på fångskepp för sina brott men är fortfarande brottsling och utgör ett hot mot min välgörares liv.

Havisham Att även du skulle drabbas av den nidingens förbannelse!

Pip Inte ännu. Än så länge är han bara ett hot och ett bekymmer.

Havisham Och din välgörare har fått sitt liv förstört av honom liksom jag?

Pip Ja, miss Havisham.

Havisham Då borde jag nästan känna honom. Och du kan inte säga vem det är?

Pip Ni är okänd för honom. Han har aldrig sett er. Följaktligen kan ni inte heller känna honom.

Havisham Nåväl, Pip. Låt det vara. Kör mig en sista gång runt mitt bröllops- och begravningsbord, och gå sedan ut till ditt eget liv och lämna mitt för alltid. Jag lämnar dig i fred men kommer att be dig och Estella om förlåtelse tills jag dör.

Pip Om hon en dag ger den skall jag också ge den.

Havisham Än är inte allting förlorat, Pip. Annu kan någonting räddas. En idiot som Bentley Drummle är bara en parentes.

Pip Jag kan bara hoppas att han inte skall skada henne.

Havisham Hon kan inte skadas, Pip. Det har jag sett till. Hennes bröllop med en sådan man kan bara sluta värre än det här (*indikerar bröllopsbordet*) men bara för hans del. Hon är trygg genom den speciella kvinnlighet jag har gett henne i arv, som är

mer än hela min förmögenhet. Älska henne, Pip. Du var den enda som var henne värdig. Hon är din och ingen annans.

Pip Ni försöker ge mig hopp mitt i en stormnatt av avgrunder.

Havisham Det är den natten, Pip, som jag genomlevt hela mitt liv av bara ruese, hat och mardrömmar, som jag nu tycker mig skönja slutet på. Jag skrotade alla andra, Pip, till och med din gode vän Herbert Pocket, men dig kunde jag aldrig skrota. Du bestod alla prövningar och visade dig allena kunna hålla som en gentleman. Kör mig nu runt mitt bröllopsbord, som skall bli mitt begravningsbord. Varje gång jag genomför denna mitt livs sista rundresa ser jag alla de lysande bröllopsgästerna som aldrig kom, men de är med mig i tidlösheten och evigheten. Den eviga bruden firar alltid bröllop men utan brudgum i en annan bättre verklighet än denna. Fira aldrig bröllop, Pip. Här ser du den nakna sanningen bakom alla bröllop och äktenskap – bara ruttonhet och lögn och evigt förfall utan ens något hopp om någon äntlig förintelse.

(Pip kör henne tyst runt det ruttna bröllopsbordet och kör henne ut medan ljuset sakta försvinner.)

Akt V scen 1. Themsen.

Pip och Herbert kommer inroendes med Provis som lots med pipa och sjösäck i aktern.

Herbert Hittills har allt gått bra, och vädret är med oss. Vi har känt oss förföljda hela natten, men ju räddare man är, desto mindre har man att vara rädd för, brukar det visa sig.

Pip Vi har nått fram, farbror. Här är det nu bara att ligga och vänta på båten. Snart är vi ute ur England och fria, farbror. Sedan är det över. *(tar vänligt Provis på knäna)*

Magwitch Som du vill, min kække gosse. Du har skött dig storartat hela vägen. Jag är stolt över dig. Jag hade aldrig lämnat England utan dig.

Herbert Det är bara en detalj, onkel, som vi saknar i er levnadshistoria. Ni har aldrig berättat om er hustru.

Magwitch Hon var av samma sort som jag, mera vild än tam, uppfödd och livnär i rännstenen, tiggarbarn, ljuv och vad som värre är, och ett fasligt temperament. Hon hade zigenarblod i sig. Hon var dödligt svartsjuk för mig. Vi hade till och med ett litet barn, en liten dotter. När hon åkte fast för dråp anklagades hon också för att ha dödat vårt barn. Jagers fick henne fri. Barnadråpet kunde aldrig bevisas. Ingen vet hur barnet dog, då det aldrig kunde påvisas något lik.

Pip Vad hette hon?

Magwitch Molly. Livet gav henne aldrig någon chans. Vi fann varandra i olyckan och orättvisan. Vi hade blivit dömda otaliga gånger båda två, så att vi inte kunde räkna ut vem som fått flest domar, men det hade vi gemensamt, att vi dömdes ofta orättvist, som när jag fick ett värre straff än Compeyson som var den verkliga beräknande brottslingen, som lyckade komma undan för det mesta medan hans utnyttjade redskap åkte fast för hans brott. Bara jag tänker på honom känner jag vulkanen inom mig närma sig ett utbrott. Jag har aldrig mördat, men han är den enda jag skulle kunna mördas och det med all rätt utan ett spår av dåligt samvete och med bara en känsla av att ha gjort rätt i stället. Han hånade mig och sade: "Vilken hustru du har, som tar livet av ert eget barn!" Liksom hans anklagelser och frånskyllan fällde mig bragte hans anklagelser henne inför rätta.

Pip Vad hände med henne när hon blivit frikänd?

Magwitch Inte vet jag. Hon försvann väl i mängden.

Pip (till Herbert) Jagers hushållerska heter Molly, och hon är Estellas mor.

Herbert Minns du när Jagers demonstrerade hennes hårda händer för oss?

(till Magwitch) Hade hon hårda händer med mycket klösmärken, som om hon ofta varit i slagsmål?

Magwitch Hon kom jämt i slagsmål. Hennes händer var fruktansvärda. Om någon kvinna kunde strypas var det hon. Det var vad hon åkte fast för. Jag vet inte hur hennes offer dog, men det var absolut inte meningen eller överlagt. Det var ett av hennes vanliga slagsmål. Kanske det var oavsiktligt dråp, men hennes händer kunde strypa utan att hon visste vad hon gjorde. Hon skulle aldrig kunna döda någon med vilje, hur vild hon än var.

Herbert Farbror, vi känner henne.

Magwitch Hur så?

Pip Hon är Jaggers hushållerska, som han haft i tjugo år. Hur länge sedan är det Jaggers fick Molly frikänd?

Magwitch Tjugo år sen.

Herbert Och Jaggers hushållerska heter Molly och svarar exakt mot er beskrivning.

Pip Och vad mera är...

Herbert Händel, se! Skonaren kommer!

(En rök syns vid horisonten, som växer sig större. Alla tre spanar ditåt.)

Pip Befrielsen är här, farbror. Snart är vi fria.

Magwitch Jag är nöjd med min hjälte till gentleman. Han överträffar ständigt alla mina mest lysande förväntningar.

Herbert (pekar åt ett annat håll) Händel, se!

Pip Tullsnokarna. Vad vill de oss?

Herbert Vem är mannen i aktern, som döljer sitt ansikte?

Pip Det får inte vara...

En röst (i megafon utifrån) Ni har en återkommen deporterad straffånge ombord. Det är han som sitter i aktern. Han heter Abel Magwitch och kallar sig Provis. Jag anhåller den mannen och uppmanar honom att ge sig och er att bistå mig.

(Den andra båten kommer plötsligt upp bredvid dem, rodd med fyra åror av fyra flodpolis. Flodpolisen som talat håller i rodet. Vid hans sida står mannen som döljer sitt ansikte. Magwitch vänder sig om, ser sin förföljare, attackerar genast, rycker undan hans ansiktsskydd och blottar ett till hälften förfärligt vanställt ansikte, som genast uttrycker den största skräck och fasa. Båda försvinner över bord. Pips och Herberts båt kantrar, de faller också över bord men räddas av flodpoliserna till den andra båten. Under tiden tuffar ångaren förbi under oupphörligt tutande medan skräckslagna och hysteriska passagerare skriker och pekar på dem.)

flodpolis 1 (sedan ångaren försvunnit) Jag kan se ett ansikte.

flodpolis 2 Låt oss rädda honom, för Guds skull!

Herbert Det är Provis.

(Denne fiskas ombord svårt skadad.)

flodpolis 1 Han har fått ett hugg i bröstet och ett annat i huvudet.

2 Ångaren måste ha kört över dem.

1 Den andre?

2 Inte ett spår.

Magwitch (med största möda och smärta) Nu är jag nöjd, Pip. Jag har begått mitt livs första och sista mord. Jag har skipat rättvisa. Nu kan jag dö lugn. Och du är min gentleman, som jag lämnar efter mig, det enda goda jag gjort i livet.

Pip Farbror, din dotter lever, jag känner henne, och jag älskar henne.

Magwitch (smälter detta under någon stund) Pip, du överträffar ständigt dig själv. Jag visste vem jag skulle satsa på första gången jag såg dig. Du är inte dålig, och du var den första jag träffade som inte var det. (slocknar)

flodpolis 1 Vi måste få honom under vård genast.

2 Har han något på sig?

1 Bara en gedigen plånbok.

2 Den är kronans nu jämte allt han äger.

1 Och den andre, hans angivare?

2 Inte ett spår. Han flyter upp som lik med tiden, om inte havet redan tagit honom. (Båten börjar långsamt ro därifrån under tryckt stämning. Herbert gör sitt bästa för att ta hand om Pip, som aldrig släpper sitt grepp om Magwitchs hand.)

Scen 2. Inför domstolen.

Jaggers Ers nåd, som hans ombud sedan många år, så att jag faktiskt kan påstå att jag vet allt om honom, måste jag framhålla, att detta inte bara är en vanlig av samhället utstött straffånge hänvisad till ett brottsligt liv på livstid. Under tjugo år har han fört ett exemplariskt liv i Australien som en arbetsam och aktad medborgare som genom hårt flitigt arbete lyckats skaffa sig en ansevärd förmögenhet i jordegendomar och kapital.

domaren Hans exemplariska karriär i New South Wales kan inte upphäva det faktum att han som deporterad på livstid återkom till England, väl medveten om lagens strängaste straff som oundgänglig välkomsthälsning.

Jaggers Jag måste dock framhålla att det föreligger förmildrande omständigheter. Varför vannlade han sig om att skapa sig ett anständigt liv med förmögenhet i Australien, och varför riskerade han att offra allt detta med att komma tillbaka? Den enda anledningen var en myndling som han älskade, en enkel föräldralös smedslärling ute vid havet, som en gång visat sig ha hjärta och medlidande med en avskyvärd förrymd straffånge nog för att vilja ge honom en hjälpsam hand. Straffången glömde aldrig detta och inriktade sig bara därför på ett hederligt och anständigt liv för att kunna göra denne pojke till en gentleman. Och han lyckades med denna sällsamma idealism. Pojken blev en exemplarisk gentleman, vilket alla som kände honom kan vittna om. Så infinner sig då detta yttersta mänskliga drag hos den deporterade straffången i den svagheten, att han vill se sin gentleman i verkligheten. Och han riskerar allt bara för detta.

domaren Fortsätt.

Jaggers Denna unga gentleman förstår bättre än sin fosterfar själv vilken livsfara denne svävar i genom att återinfinna sig i England och vidtar genast åtgärder för att själv följa med honom tillbaka till Australien. Ett olyckligt öde ville att straffångens livs vederdeloman, en före detta arbetsgivare som konsekvent utnyttjade sina medarbetare kriminellt för att ge dem skulden och själv komma undan med förtjänsten, höll sig informerad om den deporterades göranden och låtanden och rikedomar och var på alerten när han lämnade Australien redo att genast ange honom när han beträdde Englands jord. Detta lyckades han med just när straffången och hans myndling var i färd med att lämna England för gott. Den dramatiska konfrontationen ägde rum nedanför Gravesend på öppet vatten, varvid fartyget, som skulle föra den deporterade och hans myndling bort från England för alltid, körde över deras roddbåt och den deporterade själv, som ådrog sig troligen dödliga skador i huvud och bröst med två brutna revben som skar in i lungan, varvid angivaren omkom. Nu frågar jag ers nåd och rättvisan: är det rimligt att sända en sådan döende man till galgen efter alla hans självuppoftningar, av vilka den största var att riskera livet bara för att få se sin myndling?

domaren (tänker sig noga för) Mr Jaggers, i ert anförande har ni tagit fasta på alla mänskliga rörande detaljer i fallet med en historia som resultat som i all sin gripande sanning inte kan lämna någon oberörd. Jag ger er all rätt i att det utan tvekan föreligger nästan överväldigande förmildrande omständigheter. Emellertid kan vi inte bortse från lagen, inte ändra på den och inte göra undantag, då det vore att upphäva den och underminera hela rättssystemet och rättsapparaten. Detta måste ni

ha varit medveten om redan innan ni formulerade er appell och säkert, som den begåvade och framstående jurist ni är, inte haft någon illusion i fallet utan förstått att saken var hopplös. En deporterad på livstid har återkommit till England, och straffet där för är döden. Klart, slut. Ingenting kan ändra på detta utom möjligen någon ny avlägsen lagstiftning i framtiden, när det är för sent, när redan alltför många offrats för liknande brott, som moraliskt kan ha varit motsatsen. Jag tar er appell för vad den är: en gest och en demonstration för en humanare lagstiftning, och som sådan går den till handlingarna. Tack, mr Jagers, för att ni försökte göra en högre och bättre rättvisa än vad vi och lagen är förmögna till. *(klubbar och avslutar sessionen.)*

Scen 3. I fängelset.

Magwitch ligger döende på en brits, Pip sitter bredvid och håller honom i handen.

Magwitch Så de insisterar på att hänga en sjuk och döende man?

Pip Vi har försökt allt, farbror. Jagers har appellerat, jag har skrivit böneskrifter till alla tänkbara myndigheter och till och med till Hennes Majestät, och en benådning i sista stund är inte utesluten.

Magwitch Det är höst, Pip, och jag är nöjd. Jag hade inte kunnat få det bättre. Jag är nöjd med dig. Mitt liv fick aldrig någon chans att ta sig ur den uselhet jag föddes till, men du gav mig den chansen och något att leva för. Jag är nöjd. Jag lyckades frambringa en riktig gentleman.

Pip *(böjer sig fram och kysser hans händer, som håller om bägge Pips)*

Magwitch Berätta igen om min dotter.

Pip Hon lever. Hon är mycket vacker. Hon togs om hand och adopterades av en rik och fin dam. Hon blev den finaste damen i världen.

Magwitch Vilken skada att jag ej får se henne. Jag hade gärna sett er två tillsammans. Så hon blev en fin dam utan min hjälp?

Pip Ja, den finaste.

Magwitch Och du älskar henne?

Pip Hon är mitt livs kärlek.

Magwitch Säg inte mer. Det räcker. Jag vill inte veta mer. Tack, min pojke, för att du ensam förgyllde mitt liv, men genom denna sista gåva fördubblar du min välsignelse. Jag är nöjd. Jag kände det på mig, när jag avreste, att jag reste hem för att dö, för att möta mitt öde och för att göra upp med mitt livs orättvisa. Jag har lyckats över all förväntan på alla punkter. Tack, Pip. *(för hans händer till sina läppar och kysser dem)* Även du har gjort åtminstone något gott i livet. Vi skall inte ha lidit förgäves, då vi har varandra att visa upp inför evigheten. Det, Pip, är det bästa resultat man kan ernå i livet: att inte ha lidit förgäves.

Pip *(böjer sig ner över honom och gråter stilla)*

Magwitch Det är nog, Pip. Jag är klar med livet. Du har det ännu framför dig. Du har fortfarande dina lysande utsikter. Tag hand om min dotter, och bli lyckliga. *(dör)*

Pip *(böjer sig åter över honom och gråter ut ordentligt)*

en vakt *(kommer fram till dem)* Det är över, Sir. Han kom undan till slut. Rättvisan kan inte plåga honom längre. *(klappar om Pip, som måste resa sig och bege sig ut, otröstlig. Vakten hjälper honom vackla ut.)* Kan ni klara er själv, Sir?

Pip Har jag kommit så här långt, så kan jag väl åtminstone hitta hem igen. *(vacklar iväg. Vakten tittar efter honom med betänksam oro.)*

Scen 4. Pips bostad, på gränsen till kollaps.

Pip kommer stapplande in.

Pip Jag ville bara gråta ut mina ögon, men det går inte, för min förtvivlan är för stor. Pip, du har förlorat allt. Du har absolut ingenting kvar. Alla dina drömmar har krossats, och alla dina närmaste har gått under med dem. Herbert, jag klandrar dig inte. Du fick ett bra jobb i Orienten och har stuckit med den äran, och jag kanske kommer efter och lämnar allt för att få erhålla den smickrande tjänsten som din bokhållare. Jag ser dig kanske aldrig mer. Men först måste jag bli frisk, om det nu går, ty detta hjärta har knäckts och brustit alltför mycket för att dessutom kunna tåla de senaste påfrestningarna. Jiggers och Wemmick grälar på mig för att jag inte passade på att rädda min farbrors förmögenhet medan jag hade möjlighet. Nu är allt förlorat, och hans varenda öre, som han slavarbetade ihop för mig, går till kronan. Min enda glädje är att han fick dö omedveten om det. Han trodde sin enorma förmögenhet vara säker i min och Jiggers händer, men inget papper styrkte det, och allt gick ner i den statliga kloaken.

Och Estella med sin osaliga fostermor miss Havisham, vad har det blivit av dig? Slår han dig? Missbrukar han dig? Jag såg hur han hanterade sina hästar med större brutalitet än något djur, och jag fruktar att han ej kan behandla kvinnor bättre. Och jag älskade dig så, Estella! Hur kunde du förneka dig själv en så uppriktig kärlek? Miss Havisham tog skulden på sig och ångrade bittert sin uppfostran av henne när det var för sent, och nu är hon död, äntligen färdig med sin osaliga levnad.

Och Joe och Biddy, mina enda trogna vänner, som jag behandlade skamlöst med att försumma dem i årtal, hur skall jag kunna gottgöra vad jag brutit mot dem?

Anklaga mig inte, Jiggers. Jag ville bara göra vad som var rätt. När min välgörare gjorde sig känd med sin historia, med de utomordentliga uppoffringar han gjort bara för en fix idé, ett ouppnåeligt ideal, den fulländade gentlemannen, som han försökte göra mig till med sina pengars makt, hur kunde jag då mer acceptera en enda penny av hans rikedomar? Han hade gjort mig till gentleman, men som den gentleman jag blivit måste jag vägra ta emot en penny mer.

(Två mörka herrar visar sig.)

Vad vill ni?

1 Vi söker mr Pip Pirrip.

Pip Det är jag det.

2 Vi har en utmätning på 127 pund.

Pip Jag har inga pengar och är sjuk. Vänta tills jag blir frisk.

1 Vi har väntat alltför länge.

2 En utmätning är en utmätning.

(Pip kollapsar fullständigt.)

1 Vad skall vi göra?

2 *(känner på honom)* Han har brinnande hög feber. Lägg honom där på soffan. *(De gör så.)*

1 Vi får nog vänta med indrivningen.

2 Åtminstone tills han blir frisk.

Joe (har obemärkt kommit in) Hur mycket är det?

2 127 pund.

Joe Jag har besparingar. Jag kan betala.

1 Är ni släkt?

Joe Jag är hans svåger.

1 Då så. Saken är klar. Skriv under här, och skulden övergår till er.

Joe (skriver mödosamt under) Jag kan betala allt inom en vecka.

2 Då tackar vi för oss.

(De båda mörka herrarna lyfter på sina hattar och går.)

Joe sätter sig hos Pip.)

Joe Pip, gamle hedersknyffel, när vi hörde rykten om att du inte var så fin längre sade Bidy åt mig att genast resa till dig. Jag kom i hertigens tid. *(torkar hans panna)*

Pip Är det verkligen du, Joe?

Joe Ja, Pip, gamle gosse, jag borde ha kommit tidigare, men vi visste ingenting. Din Estella är gift i Frankrike, och miss Havisham är död, som inte alls var din välgörare, medan din verkliga välgörare också är död och har tagit alla dina lysande utsikter med sig.

Pip Det var miss Havishams trolösa fästmans fel, den samvetslösaste av alla skurkar!

Joe Vi vet. Han är också död.

Pip Hur vet ni allt detta?

Joe Din förmyndare mr Jaggers såg noga till att hans kompanjon mr Wemmick alltid höll oss informerade om hur det gick för dig, så att vi inte skulle vara oroliga.

Pip Gamle gode Joe! Ni har vakat över mig i min frånvaro hela tiden! Vad var det för begravningsentreprenörer som var här?

Joe Det var inga begravningsentreprenörer, Pip. Det var indrivare, men du är fri från skuld.

Pip Vem har betalat?

Joe Bidy har lärt mig läsa och skriva, så jag kunde skriva undertecknad.

Pip Du gode gamle Joe! Jag ska betala tillbaka varenda penny!

Joe Det gör du som du vill, gamle gosse, men du behöver inte.

Pip Du helar mitt förintade hjärta, Joe.

Joe Det hoppas jag verkligen.

Pip Hur mår Bidy?

Joe Bara bra. Hon är mrs Joe Gargery nu.

Pip Joe! Äntligen!

Joe Vad menar du 'äntligen'?

Pip Äntligen har du fått en värdig hustru! Min syster bara slog oss!

Joe Jag vill mena det. Men nog var din syster snygg innan hon slog oss.

Pip Om någon någonsin förtjänade en annan, så var det du och Bidy som förtjänade varandra.

Joe Jag vill mena det, Pip. Det var därför vi gifte oss.

Pip Jag måste komma hem, Joe. Mina år här som herreman är mina enda förlorade år. Jag var bara lycklig hemma hos er. Får jag komma tillbaka?

Joe Vilken fråga, Pip! Men först måste du bli frisk.

Pip Jag blir frisk genast bara jag får komma ut i naturen bort från detta kvävande London med sina hemska gator krälände av kriminalitet och lömska dunster!

Joe Du ska få komma hem, Pip, så snart du orkar. Och då ska vi fira! Vad kul vi då äntligen ska ha igen, Pip, från morgon till kväll.

Pip *(omfamnar honom varmt)* Ö tack, Joe, för att du aldrig släppte mig ur sikte!

Joe Det hade bara fattats annat, gamle kompis.
(De gråter hjärtligt ut i varandras famnar.)

Scen 5.

Trädgården till Satis House, som i senare delen av akt II scen 1.

Estella Jag kan förlora allt utom detta, denna magiska trädgård till detta magiska hus, där jag burades in som liten för att räddas till livet från männen. Miss Havisham, alla dina ansträngningar var förgäves. Din behandling av männen ledde mig bara till att försaka den bästa av dem och omfatta den värste av dem för att skona de övriga. Ja, fostermor, du lyckades med att göra mig till hjärtekrossare, men

genom att jag blev gift med den ende vars hjärta inte kunde krossas, då han var utan hjärta, lyckades jag bara krossa det enda hjärta som inte förtjänade det. Det vet du i din himmel, miss Havisham, men kan det försonas? (*går vidare ur sikte i egna funderingar*)

(Pip kommer in.)

Pip Här var det Herbert och jag slogdes första gången om Estellas hjärta och gunst. Här såg jag henne för första gången, när hon låste upp grinden åt mig. Här hade vi alla våra innerligaste samtal. Var är hon nu? Förlorad som alla de andra? Ingen vann på detta drama, utom Joe och Bidly, som vann varandra, för att de ställde sig utanför.

Estella (ser honom) Pip!

Pip Estella!

Estella Vad gör du här?

Pip Vad gör du själv här? Jag trodde du var i Frankrike och lyckligt gift!

Estella Jag har kommit tillbaka.

Pip Jag ser det, men varför?

Estella Jag är änka, Pip. Min man dog i en ridolycka. Han misshandlade en häst för mycket.

Pip Jag hoppas han inte misshandlade dig.

Estella Det gjorde han, men jag överlevde varje misshandel. Det tycks du också ha gjort.

Pip Estella, åren har gått, vi har lidit mycket och gått igenom mycket, men ändå står vi alltjämt kvar var vi började i samma trädgård.

Estella Jag kom tillbaka hit för att kanske överta miss Havishams tidlösa roll som evigt förlorad brud.

Pip Hon är död, Estella, men vi lever. Ej heller hon får ha lidit förgäves. Det är kanske hon som sammanfört oss nu. Jag har inte varit här sedan hennes död.

Estella Inte jag heller.

Pip Vad tänker du göra?

Estella Vad råder du mig till?

Pip Städa äntligen ut alla spöken ur våra liv och ur detta hus, Estella. Riv ner alla förhängen och draperier för fönstren, och släpp in ljuset! Det har jag drömt om att en gång få göra ända sedan jag var barn. Miss Havisham odlade sina spöken, men de har ingenting med oss att göra. Renovera huset, Estella, sätt det i ordning, tukta denna underbara vildvuxna trädgård men ej mer än nödvändigt, släpp in ljuset i våra liv, och låt oss leva! Det är ju vad vi är till för, Estella.

Estella Ditt råd är gott, Pip, men är vi inte för gamla och mogna för att försöka börja om från början som om vi alltjämt var små?

Pip Vi behöver inte, Estella. Vi var alltid som bror och syster, och Herbert var som en kusin. Glöm inte att din far gjorde mig till sin adoptivson och arvtagare, fast staten tog allt.

Estella Hans öde förenar oss, Pip, hans och miss Havishams, som blev båda offer för samma rövare, vars undergångs spindelnät vi alla var ovetande offer i.

Pip Estella, någonting säger mig att vi äntligen är för erfarna och mogna nu för att någonsin igen behöva lida av smärtsamma avsked från varandra.

Estella Jag tror du har rätt, Pip. Vi behöver ju inte ens gifta oss. Vi har ju redan varandra, liksom vi utan att veta om det egentligen hade från början.

(Hon lutar sitt huvud mot hans axel, och de går stilla ut tillsammans.)

Slut.

(Diskit, 1.9.2009)

Någon anvisning.

Få författare är så svåra att dramatisera som Dickens, då han har sin alldeles egna personliga stil, som på sitt sätt är oförliknelig och oöverträffbar. Hans ofta förekommande barn i huvudroller gör inte saken lättare. Detta är väl närmast att betrakta som ett försök till kompromiss med omöjligheten att dramatisera Dickens: idén infann sig, att det kunde vara möjligt att göra "*Great Expectations*" till ett spelbart teaterdrama, om man inledde det efter Pips barndom. Den stora stötestenen är naturligtvis båtscenen, som dock med modern teknik utgör en utmaning som även den kan överkommas genom tillräckligt illusorisk genomföring på scen trots allt, och till och med utan vatten, om dock både Pip, Herbert och Magwitch torde uppfiskas plaskvåta.

Namnet '*Pip*' torde genomgående uttalas med så kort i-ljud som möjligt, alltså snarare '*Pipp*' än svenskans långa pipljud.

Lycka till, alla iscensättare och regissörer,

Christian.